

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Veronika Suchánková

Výživné pro nezletilé dítě v aplikační praxi soudů

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Výživné pro nezletilé dítě v aplikační praxi soudů“ zpracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 23. listopadu 2013

.....
Veronika Suchánková

Poděkování

Ráda bych poděkovala JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. a JUDr. Ondřeji Šmídovi, Ph.D. za pomoc, rady, náměty, cenné připomínky a odborné konzultace při vedení této diplomové práce.

Já, níže podepsaná Veronika Suchánková, autorka diplomové práce na téma „Výživné na nezletilé dítě v aplikační praxi soudů“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8
771 47 Olomouc, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterým je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

V Olomouci dne 23. listopadu 2013

.....

Veronika Suchánková

Obsah

1. Úvod	- 8 -
2. Rozsah vyživovací povinnosti	- 15 -
2.1 Odůvodněné potřeby dítěte	- 17 -
2.1.1 Věk dítěte.....	- 18 -
2.1.2 Zdravotní stav	- 20 -
2.1.3 Příprava na budoucí povolání	- 20 -
2.1.4 Schopnosti a zájmy dítěte	- 21 -
2.1.5 Příjmy a majetek oprávněného	- 22 -
2.2 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného.....	- 24 -
2.2.1 Příjmy povinného	- 25 -
3. Výkon osobní péče	- 27 -
4. Výživné při střídavé výchově	- 29 -
5. Určování výživného ve specifických situacích	- 31 -
5.1 Rodič – podnikatel	- 31 -
5.2 Nezaměstnaný rodič.....	- 33 -
5.3 Rodič ve výkonu trestu odnětí svobody.....	- 34 -
6. Objektivizace výživného	- 37 -
6.1 Pozitiva a negativa objektivizace.....	- 40 -
6.2 Objektivizace výživného v jiných právních úpravách	- 42 -
6.2.1 Slovensko	- 42 -
6.2.2 Rakousko	- 43 -
6.2.3 Německo.....	- 44 -
7. Závěr.....	- 47 -
8. Seznam použité literatury	- 51 -
8.1 Monografie.....	- 51 -
8.2 Učebnice	- 51 -

8.3	Komentáře.....	- 52 -
8.4	Odborné články.....	- 52 -
8.5	Právní předpisy.....	- 54 -
8.6	Judikatura.....	- 54 -
8.7	Internetové zdroje.....	- 56 -
9.	Shrnutí.....	- 57 -
10.	Summary.....	- 58 -
11.	Klíčová slova.....	- 60 -
12.	Přílohy.....	- 62 -

1. ÚVOD

Předkládaná práce, jak název napovídá, je zaměřena na problematiku výživného pro nezletilé dítě v aplikační praxi soudů. Autorka proto hodlá linii tématu respektovat a zaměřit se zejména na určování rozsahu a výše výživného a na problematické aspekty s tím související. To, že se jedná o tematiku velice zásadní a aktuální, dosvědčuje i skutečnost, že rozhodovací činnost soudů je nadmíru nejednotná a soudci rozhodují rozdílně i v téměř skutkově totožných případech. Ač lze v posledních letech sledovat jisté snahy¹ o sjednocení rozhodovací praxe, nepřinášejí kýžené výsledky. Stále tak panuje nejednotnost, což jistě nepřispívá k posílení právní jistoty.

Rodinné právo je vybudováno na principu nejlepšího zájmu dítěte (the best interest of child)² a výživné jako jeden z jeho nejvýznamnějších institutů si klade za svůj primární cíl ochranu dítěte a zabezpečení jeho aktuálních i budoucích potřeb v souladu s uvedeným principem.

Ač není tento pojem legálně definován, teorie i soudní praxe jej jednoznačně vymezuje. Výživné je chápáno nejen jako poskytování výživy v pravém smyslu slova (resp. v užším slova smyslu), ale též jako uspokojování všech dalších potřeb oprávněného např. hmotné (ošacení, obuv) a kulturní potřeby.³

Výživné lze chápat v několika významech. Předně je jím označena část třetí zákona č.94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOR“). Ve druhém významu je pak pojem chápán jako předmět práva, kterému koresponduje povinnost určité plnění poskytnout.⁴ Ani zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) tento pojem nevynechává. Diferencuje pouze mezi vyživovací povinností a výživným jako předmětem dané povinnosti. Pokud bude dále v textu s tímto pojmem operováno, bude nutno jej chápat právě v posledním zmiňovaném smyslu, nebude-li stanoveno jinak.

¹ Např. Doporučující materiál Ministerstva spravedlnosti, který si klade za cíl sjednocení rozhodovací činnosti soudců, jedná se však o materiál toliko nezávazný (viz. ŠMÍD, Ondřej In: ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 175-177.

² V podrobnostech též KORNEL, Martin. Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte. *Právní rozhledy*, 2013, č. 3, s. 88.

³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 458.

⁴ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 165-166.

Práce bude vypracována s cílem poukázat na dlouhodobě diskutabilní problematiku určování výživného s ohledem na uvedenou nejednotnost. Právní úprava institutu výživného tak bude analyzována jak z teoretického, tak praktického hlediska. Za tímto účelem byly vypracovány dotazníky, jejichž respondenti z řad soudců měli tímto způsobem osvětlit některé problémy, o nichž buď teorie mlčí, nebo o nichž nepanuje shoda názorů. Výsledky budou zapracovány do uceleného textu práce. Cílem práce je, jak bylo shora uvedeno, analyzovat současnou právní úpravu a zodpovědět otázku, zda je současná právní úprava vyživovací povinnosti dostatečná. Druhou otázkou, kterou se autorka ve své práci bude zabývat, je to, jaká řešení by byla vhodná pro naše právní prostředí a jaké metody objektivizace výživného by bylo vhodné užít *de lege ferenda*.

Práce bude vypracována za použití vědeckých metod dále uvedených.

Užitím analytické metody, a to především v souvislosti s rozбором konkrétních ustanovení jak Zákona o rodině, tak Nového občanského zákoníku, ale i dalších relevantních právních předpisů, které s problematikou výživného souvisí (např. zákon č. 155/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů).

Četně využívána bude i metoda komparace zejména v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva, kdy autorka srovná stávající právní úpravu s úpravou obsaženou v NOZ. V neposlední řadě bude této metody využito i ve srovnání české právní úpravy s právní úpravou na Slovensku, Rakousku a Německu. Cílem nebude komparace právní úpravy jako celku, ale pouze dílčích témat či institutů. A právě rámci kapitoly věnované objektivizaci výživného budou porovnány systémy na určení výše výživného v sousedních státech, a to především z hlediska jejich funkčnosti - fungování v praxi.

Práce bude členěna na jednotlivé kapitoly, podkapitoly a díly.

Autorka se ihned od počátku snaží vyhnout přílišným popisným pasážím, které přímo nesouvisí s tématem práce jako takovým. Z toho důvodu obecnou část o vyživovací povinnosti rodičů k dětem začleňuje již do úvodu, na který plynule naváže první kapitola konkrétně již zaměřená na výklad o rozsahu vyživovací povinnosti. S ohledem na skutečnost, že rozsah vyživovací povinnosti je dán poměrem odůvodněných potřeb oprávněného a schopností, možností a majetkových poměrů povinného,⁵ bude tato kapitola koncipována jako stěžejní, co do rozsahu jí bude ponechán největší prostor a detailně zde bude daná

⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 459.

problematika rozebrána. Zahrnutý budou i praktické příklady s cílem upozornit na konkrétní problém, ke kterému v tom kterém případě dochází. Na danou kapitolu plynule naváže výklad o výkonu osobní péče o dítě a jeho zohlednění při určení výživného a dále pak výživné při střídavé výchově. Přestože autorka není zastáncem daného způsobu formy péče o dítě, lze se s ním v posledních letech setkat častěji a častěji, a proto je vhodné i toto téma podrobit zkoumání.

Pátá kapitola pak bude zaměřena na určování výše výživného ve specifických situacích. Zohlednění budou povinní, kteří jsou podnikateli, nezaměstnaní nebo ti, kdož se nacházejí ve výkonu trestu odnětí svobody. Bez bližšího výkladu je zřejmé, že zde, tak jak tomu je i v předchozích kapitolách, bude svou nezastupitelnou roli hrát judikatura, se kterou také autorka hodlá konfrontovat své závěry.

Tzv. objektivizaci výživného bude věnována samostatná třetí kapitola. Ačkoliv současná právní úprava tento pojem nezná a určení výše výživného je do jisté míry, samozřejmě však v rámci zákonných ustanovení⁶, ponecháno na volné úvaze soudu, jedná se o otázku diskutabilní a z mého pohledu nadmíru zásadní. Na tomto místě by proto měla být zhodnocena pozitiva i negativa daných metod (ať již matematických tabulek, či procentuálních částek z příjmu povinného), možná řešení právní úpravy *de lege ferenda* a v neposlední řadě také názory odborné veřejnosti na dané téma.

Poslední kapitoly budou zaměřeny na celkové shrnutí. Závěr práce by měl zhodnotit výsledky dosavadního bádání, reflektovat to, zda bylo dosaženo cílů, jež byly v úvodu vytyčeny a v neposlední řadě také poukázat na v úvahu přicházející řešení vybraných problémů, které se autorka v návaznosti na nabyté znalosti bude snažit navrhnout.

Jak bylo avizováno výše, následující text se omezí na stručnou a základní charakteristiku vyživovací povinnosti rodičů k dětem,⁷ aby mohla být následně rozebrána problematika určování výše výživného.

Právní úprava vyživovací povinnosti rodičů k dětem⁸ (dále jen „vyživovací povinnost“) je primárně zakotvena v části třetí zákona o rodině pod marginálním názvem „Výživné“.

⁶ Srov. § 96 odst. 1 ZOR

⁷ Vyživovací povinnosti rodičů k dětem se věnuje celá řada odborných publikací: např. VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 262 s. nebo DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002. 104 s., přičemž poslední je koncipována spíše jako praktická příručka pro neprávnický

⁸ Kde se v práci hovoří o dítěti, bude napříště myšleno pouze dítě nezletilé.

Nejedná se však o úpravu vyčerpávající, s danou problematikou souvisí i mnohá další ustanovení umístěná na jiných místech zákona o rodině.⁹

V souvislosti s rozsáhlou rekonstrukcí soukromého práva je nutné zmínit zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“). Část druhá NOZ s názvem „Rodinné právo“ zahrnuje téměř veškerou materii dříve obsaženou v zákoně o rodině. Vyživovací povinnost je upravena v ust. § 910 a násl. NOZ. Na rozdíl od současné právní úpravy, kdy jsou jednotlivé druhy vyživovacích povinností upraveny v jedné hlavě, opouští NOZ tuto systematiku a např. výživné rozvedeného manžela začleňuje do dílu s názvem zánik manželství.¹⁰

Nový občanský zákoník zasáhne v každém případě do života nás všech, neboť změny, ke kterým dochází, jsou zásadní a nejedná se pouze o změny terminologické, nýbrž se vrací i mnohé dříve opuštěné instituty (př. zásada *superficies solo cedit*) a další.¹¹ Pokud ale budeme hovořit o vyživovací povinnosti, přejímá NOZ téměř veškerou „starší“ právní úpravu a ve své podstatě se jedná pouze o změny koncepční či zpřesnění zákonného textu.¹² Na případné odchylky od současné právní úpravy bude poukázáno dále v textu v souvislosti s tou kterou problematikou vyživovací povinnosti.

Po stránce procesní je řízení o výživném upraveno v části třetí, hlavě páté zákona č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).¹³ Jedná se o řízení nesporné patřící mezi řízení péče soudu o nezletilé.¹⁴ Hovoříme-li však o řízení, jehož účastníkem je zletilé dítě, jedná se o řízení sporné, zahajované výlučně na návrh oprávněného. To ale není jediný rozdíl mezi oběma řízeními. V řízení o výživném u nezletilých dětí platí, že soud může přistoupit ke změně rozhodnutí i bez návrhu, jakmile se změni poměry, ze kterých vycházel při svém rozhodování. Ve sporném řízení je soud vázán uplatněným nárokem, což neplatí u nesporného, které lze zahájit i bez návrhu a ve kterém

⁹ Srov. např. ustanovení související s rozvodem rodičů, osvojení, pěstounské péče a dále i úprava institutu rodičovské zodpovědnosti, kde je řešena mimo jiné i otázka prostředků vzešlých z majetku dítěte a jejich použití na jeho vlastní výživu.

¹⁰ Srov. § 760 a násl. NOZ

¹¹ V podrobnostech též ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. 302 s.

¹² Srov. § 96 odst. 1 ZOR a § 913 NOZ

¹³ Srov. též. § 176 a násl. OSŘ

¹⁴ ŠMÍD, Ondřej In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 183.

může rozhodnout i nad rámec toho, co bylo původně požadováno.¹⁵ Výčet odlišností obou řízení není taxativní¹⁶ a komparace není ani cílem této práce. Z toho důvodu autorka zůstane u konstatování několika příkladů, přičemž na další může být poukázáno dále v textu.

Na tomto místě považuji rovněž za nutné uvést nový zákon o zvláštních řízeních soudních, který vstoupil v platnost ke dni 30. září 2013. Potřeba jeho vytvoření je ve významné míře ovlivněna přijetím nového občanského zákoníku, ale právě i rozdílnou povahou řízení, která až doposud upravoval občanský soudní řád. Nově bude zákon o zvláštních řízeních soudních upravovat řízení nesporná a některá zvláštní řízení.¹⁷

Vyživovací povinnost je úzce spjata s osobním vztahem – rodič – dítě. Kdo je rodičem dítěte lze zjednodušeně vymezit následovně: za matku dítěte je považována žena, která dítě porodila (§ 50a ZOR). V případě druhého rodiče je situace komplikovanější a otcem je muž, jemuž svědčí jedna ze tří zákonných domněnek otcovství.¹⁸

Vyživovací povinnost vzniká mezi shora vymezenými subjekty a její trvání není zásadně omezeno ani na dosažení zletilosti, ani na jinou věkovou hranici¹⁹. Nutno podotknout, že vyživovací povinnost trvá po celou dobu, kdy se dítě soustavně připravuje na výkon budoucího povolání, nelze dovodit ani to, že absolvováním povinné školní docházky či střední školy zaniká bez dalšího povinnost poskytovat výživné.²⁰

Z dikce zákona vyplývá, že omezujícím kritériem je okamžik, kdy dítě nabude schopnost samostatně se živit (§ 85 odst. 1 ZOR). Jedná se o situace, kdy dítě disponuje vlastním příjmem v takové výši, kdy je samo schopno zajistit si veškeré své potřeby. Nebude proto ovlivňovat vyživovací povinnost ojedinělý příjem dítěte, např. brigády v období letních prázdnin. Takové finanční prostředky by měly být posuzovány buď jako nadstandard, nebo jako prostředek k úhradě části nutných výdajů.²¹

¹⁵ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právnícká příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 62.

¹⁶ V podrobnostech též. WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. Aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2011. 711 s.

¹⁷ Dostupné na <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4978&d=324959> (13.2.2013).

¹⁸ Srov. § 51, § 52 a § 54 odst. 2 ZOR a VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 190-191.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6.5.1967, sp.zn. 5 Cz 19/1967

²⁰ K pojmu příprava na budoucí povolání např. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31.1.1992, sp.zn. 7 Co 74/1992, a nebo Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23.11.2005, sp.zn. 19 Co 183/2006

²¹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10.1.1968, sp.zn. (Rc) 6 Co 676/67 (R 76/68)

Ač není stanovena pevná věková hranice, do kdy by mělo být výživné poskytováno, domnívám se, že by měly obecné soudy respektovat hranici 26 let alespoň jako obecné kritérium. Zároveň však v této souvislosti dodávám, že to neplatí bezvýjimečně a vždy je nutno posuzovat situaci případ od případu. Věková hranice 26 let by měla být spíše morálním mezníkem, od kterého je vhodné, aby se dítě již osamostatnilo a začalo si budovat vlastní život nezávisle na rodičích. Na druhou stranu nelze spravedlivě žádat po dítěti, které je nemocné, zdravotně postižené, aby bylo věkovou hranicí znevýhodňováno s ohledem na svůj zdravotní stav.

Závěrem lze tedy konstatovat, že vyživovací povinnost může zaniknout i před dovršením osmnácti let, a to za předpokladu, že je dítě schopné samostatně se živit a naopak může trvat i po dovršení zletilosti v případě, že tato podmínka naplněna není.²²

Před tím, než soud²³ přikročí k samotnému určení výše výživného, musí důkladně zkoumat, zda jsou naplněny zákonné předpoklady pro jeho přiznání, a to jak na straně oprávněného, tak na straně povinného.

Na straně oprávněného se musí jednat o potřebnost, resp. odkázanost na výživu,²⁴ čemuž musí korespondovat schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. Podrobněji bude o této problematice pojednáno v následující kapitole.

Může však nastat i situace, kdy ač dojde k naplnění zákonných předpokladů, nebude výživné přiznáno pro rozpor s dobrými mravy (§ 96 odst. 2 ZOR). Pojem dobré mravy není nijak v zákoně definován a jeho vymezení tak bylo ponecháno na judikatuře.²⁵ Nesporným ale zůstává, že rozpor s dobrými mravy bude nutné posoudit případ od případu a skutečnosti, jež jsou v rozporu s dobrými mravy, musí být dány u osoby, která se přiznání výživného domáhá.²⁶

²² K pojmu „schopnost samostatně se živit“: Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 12.2.2004, sp.zn. 9 Co 511/2003, Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 4.dubna 2006, sp.zn. 19 Co 183/2006 a Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8.10.1975, sp.zn. 3 Co 969/1975

²³ To za předpokladu, že se rodiče dítěte na výši výživného nedohodli.

²⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 258.

²⁵ Dobré mravy lze považovat za souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými mravními i morálními zásadami demokratické společnosti (Nález Ústavního soudu ze dne 7.5.2009, sp. zn. I. ÚS 523/07)

²⁶ zajímavé rozhodnutí týkající se rozporu s dobrými mravy Nález Ústavního soudu ze dne 15.9.2008, sp. zn. II.ÚS 606/04

Jak plyne z výslovného zákonného ustanovení, výživné by mělo být poskytováno v pravidelných opakujících se plněních splatných vždy na měsíc dopředu (§ 97 odst. 1 ZOR). Nově bude možné, aby soud rozhodl jiným způsobem nebo aby se osoba oprávněná s osobou povinnou dohodla odlišně (§ 921 NOZ).

Z daného však jak ZOR, tak NOZ stanoví výjimky.²⁷ První z nich dopadá na případy, kdy lze s ohledem na příjmy povinného přistoupit k tvorbě úspor pro oprávněného (bydlení, vzdělávání atp.).²⁸ Druhá výjimka se naopak vztahuje na situace, kdy je zde důvodná obava z toho, že výživné splatné v budoucnu nebude napříště hrazeno. Takový případ může nastat, pokud povinný rodič je podnikatelem a jeho příjmy jsou nestabilní nebo podnikatelské aktivity toliko riskantní. Soud uloží povinnému, aby složil určitou peněžní částku na budoucí výživné, a zároveň zajistí, aby bylo vypláceno v pravidelných dávkách tak, aby s částkou nemohli oba rodiče jakýmkoliv způsobem disponovat. Jedná se o tzv. tezauraci výživného, institut zavedený mimo jiné tzv. velkou novelou zákona o rodině přijatou v roce 1998.²⁹ NOZ tezauraci výživného zpřesňuje a stanoví, že zálohy na výživné splatné v budoucnu náležejí k majetku povinného, avšak již poskytnuté výživné přechází do majetku oprávněného (§ 918 NOZ).

Vedle peněžitého plnění přichází v úvahu i plnění naturální či poskytování osobní péče. Judikatura dospěla k závěru, že u dětí malých, zejména u kojenců, je poskytování výživného zcela nahrazeno osobní péčí.³⁰ S tímto názorem mohu souhlasit, zejména pokud si představíme, kolik času a úsilí zabere péče o dítě tak útlého věku. Je pochopitelné, že s postupem času, jak dítě roste, se potřeba osobní péče snižuje. Neplatí to ale bezvýjimečně. I dítěti pokročilejšího věku je nutno věnovat zvýšenou péči, pokud je trvale nemocné či trpí poruchami zdraví jako např. dysgrafie, dyslexie atd. O této problematice více v následující kapitole.

²⁷ K první uvedené výjimce srov. § 95a odst. 2 ZOR, § 917 NOZ, ke druhé výjimce pak srov. § 97 odst. 2 ZOR a § 918 NOZ

²⁸ K dané problematice např. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24.10.2002, sp.zn. 29 Co 329/2002

²⁹ KORNEL, Martin. Kam kráčíš vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem?. *Právní rozhledy*, 2011, č. 3, s. 82.

³⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 262.

2. ROZSAH VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

Rozsah vyživovací povinnosti je dán poměrem odůvodněných potřeb oprávněného a schopností, možností a majetkových poměrů povinného. Právní úprava je v tomto ohledu velice kusá a stanovuje pouze obecná kritéria, která se při určení rozsahu vyživovací povinnosti aplikují. Výslovně jsou stanovena v § 96 odst. 1 ZOR, které říká, že při určení výživného přihlédne soud k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i k schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného zkoumá soud, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika.

Nutno zdůraznit, že dítě má stejná práva a povinnosti vůči svým rodičům, ať již se narodí manželskému či nemanželskému páru.³¹ Totéž platí i o rodičích. Manželství je sice považováno za základní společenský a rodinný institut, nicméně, není kladen rozdíl, alespoň co se výchovy a vyživovací povinnosti týče, mezi páry v manželství a partnerství.³²

Z textu zákona vyplývá, že kritéria uvedená v ust. § 96 ZOR jsou toliko pomocná³³ a soud je povinen z nich vycházet při svém rozhodování. Při určení výše výživného se ale uplatní i další pravidla.³⁴ Předně je uvedeno, že oba rodiče přispívají na výživu dle svých schopností, možností a majetkových poměrů (§ 85 odst. 2 ZOR). Každý z rodičů poskytuje výživné sám za sebe a teprve v souhrnu by plnění mělo odpovídat odůvodněným potřebám dítěte, nejedná se o povinnost toliko solidární. Z výše uvedeného vyplývá, že zákonné předpoklady jsou zkoumány u obou rodičů, i přesto, že se výživné vyměřuje pouze jednomu z nich.

Pravidlo, podle kterého má dítě právo podílet se na životní úrovni svých rodičů, ať již je jakákoliv (§ 85 odst. 2 ZOR), úzce souvisí s předešlým tvrzením. V souvislosti s uvedeným relativním právem dítěte, se v odborné literatuře objevil i filosoficky zaměřený názor. Autor uvádí, že mnohdy není v nejlepším zájmu dítěte, aby se bez jakéhokoliv svého přičinění

³¹ GREGOROVÁ, Zdeňka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Nesezdané soužití v právním řádu České republiky. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 209.

³² Viz též. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Otazníky nad jinými (totiž - než manželskými) soužitími z pohledu rodinného práva. *Právní rozhledy*, 1999, č. 6, s. 295.

³³ Srov. „soud přihlédne“ (§96 odst. 1 ZOR)

³⁴ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 175-176.

podílelo na hodnotách, které vytvořily jeho rodiče.³⁵ Pokud bychom měli pojímat právo na výživné a s ním související právo podílet se na životní úrovni rodičů v tomto filosofickém duchu, pak mi nezbývá než dodat, že záleží také na rodičích, jakým způsobem své dítě vychovávají a jaké mu vštěpují hodnoty. Pak jistě není nic proti ničemu, aby se dítě podílelo i na jejich životní úrovni. V neposlední řadě zákon o rodině upravuje i korektiv dobrých mravů, který může nemorálním situacím učinit zadost a výživné pro rozpor s dobrými mravy být přiznáno nemusí.

NOZ kritérium uvedené v ust. § 85 odst. 2 zpřesňuje a explicitně vyjadřuje, že dítě má právo mít zásadně shodnou životní úroveň jako jeho rodiče. Toto kritérium předchází odůvodněným potřebám dítěte (§ 915 odst. 1 NOZ).

V konečném důsledku to znamená, že výše výživného může převyšovat odůvodněné potřeby dítěte, pokud to umožňují schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného tak, aby dítě dosáhlo stejné životní úrovně jako jeho rodič.

Soud je s ohledem na shora uvedené povinen zjistit³⁶ skutečnou úroveň obou rodičů, a to nejen povinného, ale i jeho manžela/manželky. Prostředí, v jakém povinný žije, jak tráví svůj volný čas, kam jezdí na dovolenou, to vše vypovídá o jeho životní úrovni. Soud nemůže své posouzení omezit pouze na relevantní zjištění jejich výdělkových poměrů.³⁷

Zjednodušíme-li postup soudu při rozhodování o výživném, lze se držet následujícího algoritmu:

1. „zjištění povinného
2. vymezení odůvodněných potřeb dítěte
3. posouzení schopností, možností a majetkových poměrů povinného, včetně výkonu osobní péče
4. rozhodnutí.“³⁸

Shora uvedené schéma se uplatní z logiky věci pouze tehdy, pokud o výživném rozhoduje soud. Obecně je v každém případě upřednostňována dohoda rodičů, kterou soud pouze

³⁵ TELEEC, Ivo. Subjektivní práva rodinná. *Právní rozhledy*, 2012, č. 3, s. 77.

³⁶ Vzhledem k tomu, že řízení o určení výživného lze zahájit i bez návrhu, je soud povinen provést i jiné než navržené důkazy tak, aby byl zjištěn skutkový stav (viz. § 120 odst. 2 společně s § 81 odst. 1 osř)

³⁷ Viz. Nález Ústavního soudu ze dne 1.2.2008, sp.zn. II. ÚS 1619/07

³⁸ CIDLINA, Václav, SCHINNENBURGOVÁ, Petra. K určování výše výživného. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7, s. 251-252.

autoritativně schvaluje. Nejsou-li však rodiče schopni se na výživném dohodnout, nebo neplní-li dobrovolně, co si ujednali, musí zasáhnout soud.³⁹

Na tomto místě si dovoluji uvést pouze letmou zmínku o tématice rodinné mediace,⁴⁰ která představuje jednu z forem řešení sporu bez účasti soudu. O tom, že mediace v rodinných vztazích vykazuje svá specifika, nemůže být pochyb. Hlavní příčinou je především příbuzenský vztah a citové vazby mezi jejími účastníky. Otázky, které jsou v rámci mediace řešeny, mohou být dle teorie rozděleny do tří kategorií: spory o děti, majetkové spory a ostatní spory. Do první kategorie spadají i spory o výši výživného, ať již otázky zvýšení, či snížení.⁴¹

Právní zakotvení mediace se opírá jednak o zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o mediaci“), a dále také o ustanovení občanského soudního řádu. Soudci je dána informační povinnost o možnostech mediace a stejně tak může nařídit povinné setkání s mediátorem v rozsahu až tří hodin a přerušit řízení až na tři měsíce.⁴² To, zda bude uvedený postup úspěšný, je podmíněno především charakterem sporu a ochotou stran účastnit se mediačního procesu.

2.1 Odůvodněné potřeby dítěte

Odůvodněné potřeby na straně oprávněného jsou nezbytným předpokladem při určení výše výživného. Soud tak musí primárně zjistit, jaké jsou v konkrétním případě odůvodněné potřeby dítěte a zda a v jakém rozsahu tomu objektivně odpovídají předpoklady pro jejich uspokojení na straně povinného. Pokud na jeho straně nejsou dány prostředky k plnění vyživovací povinnosti, mohou být uspokojeny potřeby dítěte jen částečně, byť by byly objektivně sebevětší.⁴³

Prof. Hrušáková správně uvádí,⁴⁴ že při posouzení odůvodněných potřeb je nutno vycházet nejen z okamžitých potřeb dítěte v době, kdy se o výživném rozhoduje, ale i z potřeb, které se mohou vyskytnout v budoucnu, a to i nahodile (např. v souvislosti s nástupem

³⁹ LUŽNÁ, Romana. Výživné mezi rodinnými příslušníky. *Právo a rodina*, 2006, č. 12, s. 10-12.

⁴⁰ V podrobnostech též. HOLÁ, Lenka, WESTPHALOVÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. *Právní rozhledy*, 2013, č. 18, s. 618.

⁴¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediace. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 13, s. 39.

⁴² Srov. § 99 odst. 1 OSŘ a § 100 odst. 3 OSŘ

⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3.12.1965, sp.zn. 5 Cz 112/1965 (R 14/1966)

⁴⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*, 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 462.

na střední školu, lyžařským výcvikem atd.). Tento závěr má dle mého názoru své praktické zdůvodnění. Za prvé není žádoucí, aby bylo v krátkých časových intervalech rozhodováno opětovně o změně výše výživného, nenastanou-li skutečnosti předvídané v § 99 odst. 1 ZOR a za druhé nelze, jak dovodila judikatura,⁴⁵ požadovat na povinném, aby přispíval nad hodnotu stanoveného výživného.

Vzhledem k lakonicky formulovaným kritériím, se nabízí otázka, jakým způsobem soud posuzuje odůvodněné potřeby dítěte, jaké faktory zohledňuje a co za odůvodněné potřeby považuje a co již nikoliv. Odpověď na první otázku dává jednak teorie, primárně však praxe samotná. Jak prof. Hrušáková, tak JUDr. Holub⁴⁶ se shodují, že soud musí brát v úvahu zejména následující faktory, a to: věk dítěte, jeho zdravotní stav, schopnosti, způsob přípravy na budoucí povolání.

V následujících podkapitolách bude pojednáno o jednotlivých faktorech, které mají v zásadní míře vliv na výši výživného.

2.1.1 Věk dítěte

Věk dítěte hraje dle mého názoru při určování výše výživného největší roli. Již od narození až po okamžik, kdy dítě nabude schopnost samo se živit, jsou potřeby dítěte uspokojovány především jeho rodiči. S přibývajícím věkem se potřeby dítěte mění a soudy při své rozhodovací činnosti respektují určité ustálené věkové hranice, s nimiž jsou spojeny výdaje ovlivňující výši výživného. Jedná se o přechod kojeneckého věku k předškolnímu, začátek školní docházky, předpubertální období a posléze záleží na tom, jak se dítě připravuje na své budoucí povolání.⁴⁷

Dříve uplatňovaný názor,⁴⁸ že malé děti mají i malé potřeby, je již naštěstí překonaný. Když si představíme, jaké nemalé finanční částky je nutno vynaložit ještě před tím, než se dítě narodí (např. i tzv. výbavička⁴⁹), stejně jako výdaje po jeho narození (např. povinné očkování, kojenecká strava, příp. léky atd.), lze se jen ztotožnit se současným názorovým proudem.

⁴⁵ Viz. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.2.1989, sp.zn. sp. zn. 5 Cz 42/1988 (R 5/1991)

⁴⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 462. a HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 320.

⁴⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 259.

⁴⁸ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 33-35.

⁴⁹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. února 1966, 3 Co 23/1966 (R 25/1967)

Vzhledem ke zvyšujícímu se standardu společnosti je možné dle mého názoru pod pojem odůvodněné potřeby subsumovat i jednorázové pleny, které ač jsou nákladnější, poskytují matce i dítěti větší komfort. Veškeré tyto výdaje musí soud zohlednit a výše výživného by jim měla korespondovat.

Zlomovým okamžikem je dle teorie⁵⁰ nástup do první třídy. Já osobně jsem toho názoru, že i pobyt v kolektivních zařízeních jako jsou mateřské školky, je spojen s nezanedbatelnými výdaji. Měsíční školkovné se pohybuje v částkách okolo 500,- Kč v závislosti na lokalitě,⁵¹ k čemuž musíme samozřejmě připočítat počáteční výdaje na přezůvky, oblečení, batůžek atp.

Zahájení povinné školní docházky znamená pro rodiče nutnost vynaložit značné finanční prostředky. Prvotní výbava⁵² do školy, ale i další výdaje v průběhu celého roku jistě zasáhnou nezanedbatelnou měrou do rodinného rozpočtu. Ať již se jedná o položky jednorázové (škola v přírodě), nebo opakující se (obědy ve školní jídelně), nelze je bez dalšího přejít a soudce je povinen vzít tyto výdaje v úvahu.

Se studiem na základní škole, později i na střední škole neodmyslitelně souvisí studijní pomůcky, předně učebnice a jiné studijní materiály. Ze své vlastní zkušenosti vím, že jejich pořízení je velice nákladná záležitost pohybující se v řádu několika tisíc korun. Ne všechny učební pomůcky jsou hrazeny ze školních zdrojů, ale je především na žácích/studentech, aby si relevantní pomůcky zajistili na své náklady sami.

Ke shora uvedeným výdajům je nutno připočítat i poplatky za exkurze, školy v přírodě, lyžařské a cyklistické výcviky atp. a v neposlední řadě i s tím souvisící pořízení nezbytné sportovní výbavy. Ať už je vybavení zakoupeno zbrusu nové, či zapůjčeno jen na dobu omezenou dobu, ač se jedná o částky jednorázové, musí se jejich výše promítnout i ve výši výživného.⁵³

S vývojem moderní techniky je běžné, že téměř každý jedinec již vlastní mobilní telefon, počítač či notebook a další vymoženosti moderní doby jako jsou např. tablety, iPody, Mp3, Mp4 atd. Při studiu na středních a vysokých školách jsou notebooky a počítače nezbytným pomocníkem při studiu. Otázkou zůstává, nakolik je potřebuje dítě na prvním či druhém stupni základní školy. Já osobně jsem toho názoru, že ke studiu na vysokých školách jsou

⁵⁰ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 33-35.

⁵¹ Informace na dostupné na : <http://www.jakdoskolky.cz/seznam-skolek/> (20.2.2013).

⁵² Za zmínku rozhodně stojí následující: školní aktovka, penál, desky na sešity, sešity, psací pomůcky, bačkory, výtvarné pomůcky, obaly na sešity a učebnice

⁵³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 401-402.

notebooky a stolní počítače nepostradatelnou pomůckou, nemyslím si však, že by bylo nutné je pořizovat dříve. Praxe se k dané otázce staví tak, že je vždy nutno nejprve zhodnotit, zda povinný rodič má tomu odpovídající příjmy, a poté není na překážku i tuto techniku považovat ve vztahu k dítěti za odůvodněnou.

V období dospívání se potřeby úměrně zvyšují především s ohledem na celkový růst a vývoj patrný zejména u chlapců, s nímž jsou spojeny relativně vyšší náklady na oblečení, ale i na výživu v užším slova smyslu. U dívek byla v tomto věkovém období uznána jako odůvodněná i antikoncepce.⁵⁴

2.1.2 Zdravotní stav

Je-li dítě zdravé, jsou jeho potřeby úměrné jeho věku. Pokud tomu tak není, ovlivní výši výživného náklady spojené s jeho nepříznivým zdravotním stavem. Některé výdaje jsou plně hrazeny ze zdravotního pojištění, jiné si nese pacient sám. Hovořit se dá především o plné či částečné úhradě léků, ortodoncií, brýlích, lázeňské péči, speciální dietě (bezlepková a jiná), rehabilitačních pomůckách, kontaktních čočkách atd. Ve vážnějších případech i náklady spojené s operací nebo speciálními vyšetřeními atd.⁵⁵

Jiná situace nastává v případě, že je dítě trvale tělesně či mentálně postižené. Jako takové vyžaduje nejen téměř nepřetržitou osobní péči, stejně tak jako nejrůznější pomůcky usnadňující dítěti i osobě o něj pečující⁵⁶ výkon aktivit běžného života. Invalidní vozík, bezbariérové vjezdy, speciální madla, upravená lůžka atd. jsou jen příkladným výčtem pro fyzicky postižené. Dále je v této souvislosti nutno poukázat i na náklady k zajištění potřebné dopravy či adekvátní péče.

2.1.3 Příprava na budoucí povolání

Pokud dítě ukončí základní školu a jeho cesta za dosažením vyššího vzdělání tím končí, nemá tedy ani vůli, ani schopnosti dále se vzdělávat, není nutné řešit případné výživné. Pokud

⁵⁴ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právní příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 74-75.

⁵⁵ HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 320. a dále např. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. 2. Vydání. Brno: Computer Press, 2003, s. 66-67.

⁵⁶ V praxi byly za odůvodněné potřeby dokonce uznány rehabilitace matky, která musela své těžce postižené dítě přenášet či zvedat, což se odrazilo na jejím zdraví (viz. NOVÁ, Hana. *Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená*. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 31.)

však dítě po skončení povinné školní docházky naváže na další studium,⁵⁷ bývají s tím obvykle spojeny vyšší náklady.

Výběr vhodné střední školy s ohledem na zájmy a schopnosti studenta výrazně ovlivní i výdaje s tím spojené. Jejich výše bude odvislá od toho, zda dítě nastoupí ke studiu na státní či soukromé škole, na gymnáziu či odborném učilišti, na škole v místě jeho bydliště či na škole mimo jeho domov.

S ohledem na studium na soukromých školách je zastáván názor,⁵⁸ že jde o nadstandard. Jedná se o téma velice diskutabilní. Pokud tomu odpovídají nadstandardní schopnosti, možnosti a majetkové poměry obou rodičů (nejen tedy toho, který chce své dítě umístit v podobném ústavu), pak není důvodu, proč se ke studiu na soukromých školách stavět negativně. Obecně se domnívám, že stejnou kvalitu výuky jsou schopny zajistit i státní školy téhož druhu, a proto se přikláním k většinovému názoru. Nemohu však zároveň popřít, že soukromé školy disponují vyšším rozpočtem zejména s ohledem na vysoké školné a že jsou díky tomu schopny zabezpečit výuku modernějšími technologiemi, vybavením atd.

2.1.4 Schopnosti a zájmy dítěte

Nutno přihlížet též ke schopnostem a zájmům dítěte.

Je-li dítě hudebně či pohybově nadané, může navštěvovat široké spektrum volnočasových aktivit, které jsou v současné době nabízeny. Výdaje s tím spojené se různí. Může se jednat o náklady na hudební nástroj, členské příspěvky či nutné sportovní vybavení atd.⁵⁹

Otázka, která dle mého názoru není stále vyřešena, je, jak bude soud postupovat v situaci, kdy rodič, který má dítě ve své péči, přihlásí dítě do několika kroužků a celková výše příspěvků objektivně neodpovídá příjmu druhého rodiče. Řešení se nabízí několik. Soud může sám určit, které volnočasové aktivity bude dítě absolvovat. Může též ponechat volbu na povinném rodiči, a nebo určit maximální částku, která může být aktivitami vyčerpána. Poslední varianta je dle mého názoru nejschůdnější. Soud by neměl nepřiměřeně zasahovat do toho, jak bude dítě trávit svůj volný čas. Dohoda by měla v prvé řadě vyjít od rodičů. Nejsou-

⁵⁷ K otázce dalšího studia po skončení střední školy viz též Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31.1.1992, sp.zn. 7 Co 74/1992

⁵⁸ Toto stanovisko shodně uvádí prof. Hrušáková i JUDr. Holub. Srov. též. HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 321-322.

⁵⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. 2. Vydání. Brno: Computer Press, 2003, s. 66.

li schopni se dohodnout, měl by volbu učinit pečující rodič, avšak vždy s respektováním přání dítěte a s přihlédnutím k jeho schopnostem.

Druhá otázka s tím související se týká případů, kdy dítě navštěvuje celou řadu kroužků výhradně z vůle toho kterého rodiče, aniž by tomu odpovídaly schopnosti dítěte, ba dokonce jeho zájmy. Teorie tento problém neřeší. Já jsem toho názoru, že soud by měl za odůvodněné považovat pouze ty aktivity, které prokazatelně odpovídají zájmu dítěte a které jej nepřiměřeně nezatěžují, ať časově, či fyzicky. Názor samotného dítěte je neméně důležitý a soud by jej neměl bez dalšího přejít.

2.1.5 Příjmy a majetek oprávněného

V obecné rovině je nutno vzít na zřetel také to, nakolik je oprávněný sám schopen obstarat si prostředky na svou výživu. Příjmy dítěte jsou významně limitovány jeho věkem. Teprve po dosažení věku patnácti let může vykonávat práci v pracovním poměru (§ 6 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „ZP“), před touto věkovou hranicí je jeho příjem omezen na výdělky ve formě brigád.

Již bylo uvedeno, že vyživovací povinnost není nijak omezena nahodilými přivýdělky, např. v období prázdnin, neboť takové nesplňují definiční znaky, jimiž jsou: trvalost, pravidelnost či opakovanost.⁶⁰

Pobírá-li oprávněný jednorázové finanční částky jako jsou např. prospěchová stipendia, neměl by dle teorie⁶¹ získaný příjem ovlivnit výši výživného, naopak je žádoucí, aby posloužil jako ohodnocení studentova úsilí. S tímto závěrem se mohu jedině ztotožnit. Jsem toho názoru, že studijní výsledky studenta by měly být doceněny a je pak jen na něm, zda si za finanční prostředky obstará další pomůcky ke studiu, či je použije výhradně ke svým volnočasovým aktivitám. Ze své vlastní zkušenosti vím, že pokud jsem jako studentka získala jakýkoliv příjem byť nepravidelný, použila jsem jej na uspokojení svých odůvodněných potřeb, které by beztak musely být hrazeny z výživného. Domnívám se, že ve fungujících rodinách je takový postup samozřejmostí a dítě by tak mělo činit automaticky bez požádání ze strany rodičů.

⁶⁰ PLECITÝ, Vladimír a kol. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001, s. 109.

⁶¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 402.

Zákon o rodině řeší i situace, kdy dítě žije ve společné domácnosti se svými rodiči a má stálý příjem či majetek, který může sloužit pro potřeby jeho rodiny. V takovém případě je dítě dle svých možností povinno rodičům pomáhat (§ 31 odst. 4 ZOR).

Pokud dítě vlastní nemovitý majetek, ze kterého plynou pravidelné zisky, je to bezesporu stav, který je způsobilý ovlivnit výši výživného dle kritérií uvedených v § 96 ZOR. Nemyslím si však, že bylo možné jednostranně zcela vyloučit vyživovací povinnost s tím, že je možné hradit odůvodněné potřeby z plynoucího zisku. Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů. Je-li životní úroveň vysoká, nadstandardní a výnosy z majetku či příjem dítěte dané hranice nedosahuje, vyživovací povinnost nezaniká. Na druhou stranu pokud zisky z majetku neplynou, neměl by výši výživného ovlivnit. V nemovitém majetku může dítě bydlet či jej může zabezpečovat do budoucna, neboť hodnota takového majetku s časem zpravidla neklesá.

Na rozdíl od současného stavu, kdy výše uvedené závěry dokládala zejména judikatura,⁶² je NOZ v tomto ohledu důslednější a výslovně stanoví, že nezletilé dítě, které není plně svéprávné, má právo na výživné i za předpokladu, že má vlastní majetek, pokud tento společně s jiným příjmem nepostačuje na jeho výživu (§ 912 NOZ).

Pokud má tedy dítě určitý příjem, či jiný majetek, jsou rodiči povinni, jakožto jeho zákonní zástupci, použít jej v první řadě na jeho výživu, a až poté na potřeby rodiny. Pokud je finanční situace v rodině tíživá a výnosy z majetku dítěte ji převyšují, dalo by se hovořit o zániku vyživovací povinnosti zcela, jinak vyživovací povinnost zaniká pouze v rozsahu, v jakém jsou z majetku dítěte jeho potřeby uspokojovány.⁶³

V úplném závěru celé kapitoly věnované obecnému výkladu o odůvodněných potřebách dítěte bych ráda dodala, že opatrovníčtí soudci se k uvedené problematice staví velice liberálně. Ve všech případech, se kterými jsem se setkala, uvedli, že za odůvodněné potřeby lze považovat od jazykových kurzů, studia na jazykových školách až po moderní elektroniku prakticky cokoliv. Dítě by nemělo být limitováno teorií či judikatorními závěry. Jediným usměrňujícím kritériem je dle jejich názoru celková životní úroveň rodiny. Pokud jsou na straně jeho rodičů předpoklady pro poskytování všech potřeb, které jsem shora uvedla (popř. i dalších neuvedených), není jediný důvod pro omezování jejich poskytování.

⁶² Viz. Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 10.1.1968, sp.zn. 5 Co 676/1967 (R 76/68)

⁶³ LUŽNÁ, Romana. Použití majetku nezletilého. *Právní rádce*, 2008, č. 7, s. 16.

2.2 Schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného

Dalším obecným kritériem, které určuje rozsah vyživovací povinnosti, jsou schopnosti, možnosti a majetkové poměry výživou povinného rodiče (§ 96 odst. 1 ZOR).

Předchozí právní úprava byla prosta pojmu majetkové poměry. Rozšíření zákonného textu umožňuje soudci zkoumat nejen příjmy povinného rodiče, ale i hodnotu jeho majetku a celkovou skutečně dosahovanou životní úroveň.⁶⁴ Konstantní judikatura⁶⁵ doposud potvrdovala, že nelze určit výši výživného, aniž by byly náležitě zkoumány i celkové majetkové poměry povinného, včetně způsobu jeho života.

V rámci zkoumání majetkových poměrů nemůže soud opomenout ani nemovitý majetek. Plynou-li z něj zisky (např. příjem z pronájmu bytu), je nutné jeho výši započíst do celkových příjmů, opačný postup by byl v rozporu s blahem dítěte. V teorii⁶⁶ je hojně diskutována problematika, kdy nemovitý majetek zisky neposkytuje. Nabízí se otázka, zda určit výživné bez ohledu na tento majetek, a nebo jej určit ve výši tomu odpovídající. Rodič by pak byl povinen část či celý majetek zpeněžit. Domnívám se, že poslední varianta nejlépe podporuje zájmy dítěte. Nutno ale odlišovat situace, kdy povinný nemovitosti ke svému živobytí objektivně nepotřebuje (př. vlastní několik nemovitostí) a kdy je jeho existence na nich závislá (př. v domě bydlí). Vlastní bydlení však představuje neopomenutelnou finanční výhodu, která by neměla zůstat nepovšimnuta, to, oč tak povinný ušetří na nájemném, by soud měl zohlednit ve výši výživného.

Při hodnocení schopností jako kategorie subjektivní⁶⁷ vychází soud z věku, zdravotního stavu, vzdělání, z pracovních zkušeností povinného atd.⁶⁸ Oproti možnostem, které jsou objektivně dány nezávisle na vůli povinného subjektu. Při jejich hodnocení soud zkoumá pracovní příležitosti v dané lokalitě a s tím spojené výdělkové možnosti, které se budou lišit např. v Praze a v pohraničním méně osídleném městě.⁶⁹

⁶⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 398.

⁶⁵ Viz. např. Nález Ústavního soudu ze dne 1.2.2008, sp.zn. II. ÚS 1619/07 nebo Nález Ústavního soudu ze dne 8.4.2004, sp.zn. IV.ÚS 244/03

⁶⁶ Např. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 34.

⁶⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 459.

⁶⁸ Viz. Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 7.8.1980 Cpjf 108/1979 (R 26/80)

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12.9.2006, sp.zn. I.ÚS 299/06

Vychází se z tzv. potenciality příjmů.⁷⁰ Tedy z výdělku, kterého by povinný mohl reálně dosahovat s plným využitím svých schopností., nikoliv z výdělku, kterého fakticky dosahuje v okamžiku rozhodování soudu. Pokud schopností nevyužívá, ač mu v tom nebrání důležitý důvod, např. zdravotní obtíže, přihlédně soud právě k potenciálním příjmům. Takový případ může nastat, pracuje-li povinný v zaměstnání, které neodpovídá jeho kvalifikaci, ač je objektivně možné získat lepší práci odpovídající jeho schopnostem.⁷¹ Nemyslím si však, že by povinný měl být nucen setrvat v lépe ohodnoceném zaměstnání na úkor přesčasových hodin či na úkor svého zdraví.

Soud přihlédně i k tomu, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika (§ 96 odst. 1 ZOR). To, zda se tak skutečně stalo z důležitého důvodu, bude nutno zkoumat v každé konkrétní situaci. Odborná literatura se však shoduje na tom, že lze za odůvodněné považovat zdravotní problémy, organizační změny nebo změnu bydliště atp. Dojde-li soud k závěru, že důležitý důvod není dán, bude vycházet z příjmu dosahovaného před změnou zaměstnání.⁷²

Je-li povinný v pracovním poměru, což bude zahrnovat majoritní většinu rodičů, je pro určení výživného stěžejní výše mzdy za určité časové období, zpravidla šest až dvanáct měsíců.⁷³ Relevantní informaci je zaměstnavatel povinen sdělit na žádost soudu.

V praxi však není neobvyklým postup, kdy v účetnictví vykazovaná mzda neodpovídá skutečné mzdě, kterou pobírá povinný rodič. Soud by měl být nanejvýš obezřetný a zkoumat, zda její výše je proporcionální k jeho schopnostem a možnostem.

2.2.1 Příjmy povinného

Mohou nastat situace, kdy mzdu povinného nahrazuje zcela nebo zčásti jiný příjem. Mzda může být nahrazena krátkodobě (nemocenské dávky) nebo dlouhodobě (invalidní důchod).

⁷⁰ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právnícká příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 77.

⁷¹ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právnícká příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 76-77.

⁷² HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011. s. 324. a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 399.

⁷³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. 2. Vydání. Brno: Computer Press, 2003, s. 62.

Veškeré tyto skutečnosti je soud povinen náležitě objasnit tak, aby mohla být výše výživného spravedlivě určena.

Je-li povinný krátkodobě nemocen, neovlivní průměrnou mzdu výše nemocenské. Jiná je situace u dlouhodobé nemoci. V posledním případě je pochopitelné, že životní situace povinného utrpí znatelné ztráty vzhledem k tomu, že dávky nemocenského jsou omezeny.⁷⁴ Nutno zohlednit jak to, že povinný nemůže dosahovat takových schopností a možností, ale že i on sám bude muset vynaložit finanční prostředky na své léčení (léky, operace, rehabilitace). Domnívám se, že bude nutné posoudit i to, zda je nemoc trvalého či přechodného rázu. Charakter nemoci ovlivňuje způsobnost povinného vrátit se do původního zaměstnání a možnost dosahovat srovnatelných příjmů.

⁷⁴ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Výživovací povinnost: právnícká příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 80-81.

3. VÝKON OSOBNÍ PÉČE

Posledním obecným kritériem je výkon osobní péče o dítě. Při určení rozsahu vyživovací povinnosti se přihlíží k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje. Žijí-li rodiče spolu, přihlédne se i k péči rodičů o společnou domácnost (§ 85 odst. 3 ZOR).

Vzhledem k tomu, že se jedná o pojem velice neurčitý, nebude nikdy přesně možné stanovit jasná pravidla, podle kterých by se hodnota osobní péče dala vyměřit, či jiným způsobem objektivizovat. Teorie i judikatura mohou stanovit pouze rámcově směry, kterými by se úvahy soudce měly ubírat.

Již bylo uvedeno, že u dětí útlého věku je vyživovací povinnost zcela nahrazena výkonem osobní péče. S přibývajícím věkem se potřeba osobní péče snižuje. V teorii⁷⁵ byla publikována i procentuální čísla níže uvedená ukazující, nakolik nahrazuje osobní péče vyživovací povinnost v závislosti na věku dětí. Čísla autory uvedená je nutno brát orientačně s přihlédnutím k aktuálním a konkrétním potřebám dítěte a k jeho charakterovým vlastnostem. Výkon osobní péče lze tak vymezit následovně:

- *u dítěte do 3 let až 100 % ,*
- *u dítěte do 6 let 90 % ,*
- *u dítěte do 12 let 75 % ,*
- *u dítěte do 15 let 30 % ,*
- *u dítěte nad 18 let 5 % .*

V předškolním věku jsou děti obvykle umístovány do kolektivních zařízení, která zčásti nahrazují výkon osobní péče. Rodič, který doposud o dítě pečoval, může částečně obnovit svou výdělečnou činnost. Nicméně v době, kdy se dítě nenachází v těchto zařízeních, je nutno

⁷⁵ CIDLINA, Václav, SCHINNENBURGOVÁ, Petra. K určování výše výživného. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7, s. 251- 252.

k osobní péči rodiče přihlédnout.⁷⁶ Pokud dítě nepotřebuje intenzivnější osobní péči, nebrání nic druhému rodiči, aby si v dalších letech našel práci na plnohodnotnou práci na plný úvazek.⁷⁷

I přesto je nutné mít na paměti, že děti předškolního věku a především děti na prvním stupni základní školy potřebují téměř nepřetržitý dohled a péči. Judikatura⁷⁸ v této věci vychází z myšlenky, že pokud rodič nemůže s ohledem na své pracovní povinnosti osobně pečovat o dítě a zajistí mu z toho důvodu placené hlídání jinou osobou, je nutno tento výdaj zahrnout do odůvodněných potřeb dítěte, na nichž se podílí oba rodiče. Pečující rodič totiž svou vyživovací povinnost již nevyvažuje výkonem osobní péče o dítě.

Domnívám se, že nabytím zletilosti se výkon osobní péče snižuje na minimum. Aktuální potřeby dítěte se omezují především na potřebu bydlení a finančního zajištění, na čemž by měli participovat oba rodiče. Osobní péče se tak sestává z vaření, praní a dalších domácích prací, na kterých se pochopitelně vzhledem ke svému věku podílí dítě samo nebo by se alespoň podílet mělo.

Rodič, jemuž nebylo dítě svěřeno do výchovy, je oprávněn se s ním stýkat dle vzájemné dohody, popřípadě dle rozhodnutí soudu (§ 27 odst. 1 ZOR). V dané věci je soud povinen přihlédnout k četnosti osobního styku. Vychází se z předpokladu, že v těchto časových úsecích hradí veškeré potřebné výdaje dítěti druhý rodič, který o dítě zároveň osobně pečuje.⁷⁹ Tento teoretický model je aplikovatelný pouze ve fungujících vztazích. V praxi jsem se setkala s případy, kdy pečující rodič předal opakovaně dítě na víkend druhému rodiči např. v nevhodném oblečení nebo s nedostatečnou výbavou do školy. Druhému rodiči nezbyvalo nic jiného, než na své náklady a nad rámec doposud poskytovaného výživného obstarat nezbytné věci.

⁷⁶ Rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 24.10.1952, sp.zn. (Rc) 10 Ok 217/52 (R 42/53)

⁷⁷ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právnícká příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 90-91.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 27. 9. 1973, 1 Cz 74/1973 (R 64/1974)

⁷⁹ NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právnícká příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 91-92.

4. VÝŽIVNÉ PŘI STŘÍDAVÉ VÝCHOVĚ

Institut střídavé výchovy, jako jedné z forem péče o dítě,⁸⁰ se v posledních letech dostává stále častěji do povědomí veřejnosti, především rodičů, kteří se snaží nalézt řešení v péči o jejich dítě. Přestože nejsem zastáncem střídavé výchovy a jsem toho názoru, že dítě má mít jeden stálý domov a pravidla jeho výchovy mají být jasně stanovená, vidím v dané možnosti výchovy jeden nesporný klad – dítě neztratí kontakt s oběma rodiči a oba rodiče se budou moci adekvátně podílet na jeho výchově a bezprostředním rozhodování o záležitostech týkajících se dítěte.

Právní úprava umožňuje soudu svěřit dítě do střídavé péče obou rodičů (§ 26 odst. 2 ZOR). Přednost má dohoda rodičů, která vyžaduje schválení soudem (§ 26 odst. 3 ZOR). Soud je povinen at' tak, či onak zkoumat, zda je tento způsob výchovy v nejlepším zájmu dítěte a zda na straně dítěte i rodičů jsou podmínky pro střídavou výchovu. Ne pro každé dítě je totiž střídavá výchova adekvátní a ne každý rodič je způsobilý řádně své dítě vychovávat. I s ohledem na případné rozdílné názory obou rodičů na výchovu a především v útlém věku dítěte, není toto řešení obecně podporováno.⁸¹

Z toho důvodu, že střídavá výchova představuje významný zásah do života všech účastníků a může mít vážné následky na psychiku samotného dítěte, je soud povinen zjistit též jeho názor.

Podstatou a smyslem střídavé výchovy je to, že se dítě v určené časové úseky nachází nejprve v péči u otce, posléze u matky tak, aby jej oba mohli plně vychovávat a nebyla jim upírána jejich rodičovská práva.

S daným schématem výchovy však souvisí některé praktické problémy. Pomineme-li otázky výchovy dítěte jako takové, vyvstává neméně důležitá otázka, jak bude rozhodnuto o výživném. Vzhledem k tomu, že vychovávají a pečují o dítě oba rodiče, musí být výživné za období, kdy se dítě nachází u druhého rodiče, stanoveno jak otci, tak matce. Lze se ale setkat i

⁸⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela In ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 3*. Páté, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 62 - 63.

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 3, s. 30.

se starším rozhodnutím Městského soudu v Praze z roku 1996,⁸² ve kterém nestanovil soud výživné ani jednou z rodičů. Takový postup je dle mého názoru přinejmenším zvláštní. Předpoklady pro plnění výživného nebývají u obou rodičů vždy stejné, a pokud i přesto jsou, neměl by si soud „zjednodušovat“ práci tím, že částku výživného neurčí.

Při určení rozsahu vyživovací povinnosti a výše výživného se uplatní tatáž kritéria. Soud posoudí odůvodněné potřeby dítěte a komplementárně k nim schopnosti, možnosti a majetkové poměry obou rodičů (§ 85 ZOR a § 96 ZOR).⁸³

Mohlo by se zdát, že stanovení výživného tímto způsobem je nadbytečné a postačí určení výše výživného pouze jednomu rodiči v rozsahu, v jakém částka výživného převyšuje částku druhého rodiče (př. otec bude povinen platit výživné v částce 4.000,-Kč, naopak matka bude povinna přispívat částkou 3.000,-Kč, po odečtení by byl otec povinen platit pouze 1.000,- Kč měsíčně k rukám matky). Nesmíme ale zapomenout na fakt, že započtení výživného na nezletilé dítě je absolutně vyloučeno, a proto je takový postup nepřipustný (§ 97 odst. 3 ZOR).

⁸² CHALUPA, Luboš. Střídavá výchova a výroky soudu o určení výživného a styku s nezletilým dítětem. *Právní rádce*, 1998, č. 5, s. 5.

⁸³ GREGOROVÁ Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Výchova, výživa a státní sociální podpora. *Právní rozhledy*, 1999, č. 4, s. 169.

5. URČOVÁNÍ VÝŽIVNÉHO VE SPECIFICKÝCH SITUACÍCH

Moderní doba s sebou přináší i celou řadu různorodých situací, které mohou nastat při určování výživného. Na takové situace by měl být soudce připraven a měl by být stejně dobře schopen je adekvátně vyřešit ve prospěch dítěte. V následujících podkapitolách bude pojednáno o specifických v praxi se vyskytujících případech.

5.1 Rodič – podnikatel

Určení výše mzdy pro účely určení výše výživného nečiní v praxi žádný problém. Jiná je ovšem situace za předpokladu, kdy má povinný příjmy z jiné než závislé činnosti. Za tohoto stavu vychází soud z daňových přiznání, peněžních deníků,⁸⁴ výpisů z bankovních účtů, výpisů z katastru nemovitostí a jiných dokumentů, které jsou způsobilé objektivně určit výši výdělku.⁸⁵

Je povinností povinného veškeré relevantní dokumenty soudu předložit a spolupracovat při zjišťování jeho celkových majetkových poměrů. Pokud svou povinnost nesplní nebo vzniknou pochybnosti o prokázání veškerých jeho příjmů a majetku, vychází soud z nevyvratitelné právní domněnky, že příjem činí 12,7 násobek životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu (§ 85a ZOR). Vzhledem k tomu, že NOZ sankci pro nespolutracujícího rodiče zpřísňuje na 25ti násobek životního minima jednotlivce (§ 916 NOZ), lze dovodit, že dosavadní výše nebyla dostačující. Nemyslím si ale, že pro podnikajícího rodiče, jehož skutečný příjem se pohybuje v řádech statisíců korun, je i nově stanovená sankce dostatečná. Mnohem přínosnější je pak nespolutracovat a soudu své příjmy neprokazovat.

S názorem jednoho ze soudců, že právní domněnku uvedenou v §85a ZOR nelze považovat za sankci, ale pouze za prostředek zákonodárce, který umožňuje soudu stanovit alespoň nějaký majetkový základ pro rozhodování, se nemohu zcela ztotožnit. Pokud rodič

⁸⁴ VRCHA, Pavel. *Soukromoprávní vztahy v judikatuře ústavního soudu české republiky*. Praha: Linde Praha a. s., 1999, s. 162-164.

⁸⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. 2. Vydání. Brno: Computer Press, 2003, s. 63.

nespolupracuje a soudu nedodá žádné doklady, ze kterých by mohl usuzovat na výši jeho výdělků, lze částečně souhlasit s tím, že cílem zákonodárce je určit jednoduchým a rychlým způsobem výši jeho příjmů pro účely rozhodnutí. V případě, že povinný prokazuje své příjmy pouze zčásti nebo vzniknou v této souvislosti pochybnosti o jejich pravdivosti a úplnosti, pak si myslím, že se jednoznačně jedná o sankci. Jinak zastávám názor, který jsem již výše uvedla, že pro majetného rodiče je mnohdy lepší se soudem nespolupracovat a výši příjmu nechat stanovit tímto způsobem.

V dané věci nelze opomenout ani charakter řízení o určení výživného, které jakožto řízení nesporné vykazuje svá specifika (viz. Úvod). Soud zjišťuje skutečnosti důležité pro rozhodnutí i bez návrhu.⁸⁶ Neměl by se tedy v žádném případě spokojit s nastolenou právní fikcí o výši příjmu a měl by přistoupit k dalšímu dokazování směřujícímu ke zjištění příjmů a majetku povinného.

Judikatura dovodila,⁸⁷ že schopnosti, možnosti a majetkové poměry jsou určovány nejen shora uvedenými dokumenty, které má (měl by mít) soud k dispozici. Stejně tak je nutno zohlednit i hodnotu zboží a zásob na prodejně, pohledávky za jinými osobami a v neposlední řadě i majetek spočívající v nemovitostech tohoto rodiče.

Při hodnocení podkladů je soud povinen postupovat nanejvýš pečlivě, zejména pokud povinný rodič vykazuje ztrátu a tvrdí, že jeho podnikatelské aktivity nejsou rentabilní. Obdobně i v případě, kdy společník obchodní společnosti je jejím zaměstnancem a výše jeho mzdy je minimální.⁸⁸

Náležitou pozornost si zaslouží i výdajové položky. Není výjimkou, že si podnikatelé do svých výdajů započítávají i takové položky, které neslouží k udržení, dosažení a zajištění zisku, ale pouze ke snížení daňového základu. Množina výdajů, které jsou uznatelné, je dána předmětem podnikání a tím, zda je či není bez jejich vynaložení možné dále pokračovat v podnikání.⁸⁹ Údaje v daňovém přiznání mohou být zkreslené a nepřesné, mnozí podnikatelé se pochopitelně snaží, aby pro účely jejich daňového přiznání byl základ daně co možná

⁸⁶ K důkazní prostředkům v řízení o výživném srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 3.2.1998, sp.zn. I. ÚS 51/97

⁸⁷ Viz. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18.11.1994, sp.zn. 7 Co 1336/94

⁸⁸ MAŠEK, Daniel. *Výživné pro nezletilé děti placené jejich otci – podnikateli* [online]. e-advokacie.cz, 9. března 2005 [cit. 10. listopadu 2013.]. Dostupné na <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/rodinne-pravo/vyzivne-pro-nezletile-deti-placene-jejich-otci-podnikateli.html>>.

⁸⁹ VRCHA, Pavel. Rozhodování o výživném rodiče-podnikatele. *Právní rádce*, 2003, č. 2, s. 14. a Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4.5.2004, sp.zn. 10 Co 326/2004

nejnižší. Soud by neměl tento důkaz považovat za stěžejní a měl by vycházet i z jiných provedených důkazů.

Hlavním účelem podnikání je pochopitelně dosažení zisku. Od dosažených zisků však nelze odečíst veškeré investice do podnikání. Primární povinností rodiče – podnikatele je plnění jeho vyživovací povinnosti. Pokud podnikatel nějaký zisk vykazuje, lze jej užít na rozvoj podnikatelských aktivit.⁹⁰

5.2 Nezaměstnaný rodič

Problematickou je situace, kdy povinný je nezaměstnaný a nemá stálý příjem. Při posuzování jeho schopností a možností by se měl soud náležitě zabývat otázkou, z jakého důvodu byl ukončen dosavadní pracovní poměr a zda bylo popř. vyplaceno odstupné.⁹¹ Jde-li o objektivní důvod, jako např. výpověď dána zaměstnavatelem pro nadbytečnost či zdravotní důvody zaměstnance, nemůže jít stav nezaměstnanosti k tíži povinného. Pokud ale soud dospěje k opačnému závěru a povinný rodič se stal nezaměstnaným vlastním přičiněním, mělo by se to jisto jistě promítnout v rozhodnutí o výživném.

Za tímto účelem soudy zpravidla využívají informace od příslušných úřadů práce, kde zjišťují, zda je u nich povinný evidován a jaké jsou v oboru jeho kvalifikace reálné možnosti zaměstnání.⁹² Lze souhlasit se závěry Krajského soudu v Českých Budějovicích,⁹³ že u nezaměstnané výživou povinné osoby, která byla zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání, je nutno zkoumat též její reálné možnosti zajistit si vhodné zaměstnání, případně i v místě vzdálenějším od místa bydliště, jestliže přijetí do pracovního poměru je spojeno s vhodným dopravním spojením či možností ubytování.

Na druhou stranu si nemyslím, že by měl být povinný nucen hledat si zaměstnání na druhé straně republiky, i přesto, že zde bude mít možnost např. ubytování. Jsem toho názoru, že je jedině ku prospěchu dítěte, aby i přesto, že spolu rodiče nežijí, byl druhý rodič v blízkosti dítěte, aby mu v případě potřeby mohl poskytnout pomoc a aby tak mohly být snáze udržovány vzájemné vztahy mezi nimi.

⁹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24.8.1992, sp.zn. 8 Co 213/1992

⁹¹ HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 324-325.

⁹² HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 325.

⁹³ Srov. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.6.2003, sp.zn. 10 Co 289/2003

V této souvislosti se lze jen ztotožnit s názorem Krajského soudu v Hradci Králové,⁹⁴ že pokud by se osoba povinná hrazením výživného dostala pod hranici životního minima, je to důvod pro zrušení vyživovací povinnosti, které by znamenalo její relativní zánik.

5.3 Rodič ve výkonu trestu odnětí svobody

Další specifická situace nastává tehdy, pokud je povinný rodič ve výkonu trestu odnětí svobody.

Výše výživného tak ve většině případů dozná značné změny. Výdělek povinného je závislý na možnostech, které poskytuje věznice. Ty logicky nemohou poskytnout pracovní příležitosti v takové míře, v jaké jsou poskytovány osobám na svobodě.⁹⁵

Z hlediska určení výživného soudní praxe rozlišuje, pro jaký trestný čin a v jaké délce trvání byl trest odnětí svobody uložen.⁹⁶ Dále se diferencuje mezi trestným činem zanedbání povinné výživy⁹⁷ a mezi jiným úmyslným trestným činem, jímž se povinný objektivně zbavil možnosti plnit svou zákonnou povinnost.⁹⁸

Byl-li spáchán trestný čin zanedbání povinné výživy,⁹⁹ nemělo by jít k tíži dítěte to, že vyživovací povinnost bude dočasně zrušena. V daném případě by mělo být výživné stanoveno v takové výši, v níž bylo hrazeno před tím.¹⁰⁰ Otázkou zůstává, jak bude dluh na výživném v konečném důsledku vymahatelný. Judikatura je za jedno, i pokud se jedná o trestný čin týrání svěřené osoby, kdy je nutno postupovat analogicky jako v případě trestného činu zanedbání povinné výživy. Soud by měl při vyměřování výše výživného vycházet z příjmů bez ohledu na to, že se povinný nachází ve vězení.¹⁰¹

⁹⁴ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26.1.1996, sp.zn. 14 Co 755/1995

⁹⁵ MANDLÍKOVÁ, Eva. Ke specifickým vyživovací povinnostem osob odsouzených k trestu odnětí svobody a pracovní odměně odsouzených. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 10, s. 299.

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. 2. Vydání. Brno: Computer Press, 2003, s. 62-63.

⁹⁷ Viz. ŠÍDOVÁ, Dagmar. Nad jedním rozhodnutím o zanedbání povinné výživy. *Právní rozhledy*, 2000, č. 12, s. 560.

⁹⁸ V podrobnostech též HANUŠ, Libor. K určení výživného „hrazeného“ osobou zbavenou osobní svobody v důsledku úmyslné trestné činnosti. *Právní rozhledy*, 2008, č. 8, s. 297.

⁹⁹ Srov. § 196 TZ

¹⁰⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. 2. Vydání. Brno: Computer Press, 2003, s. 62-63.

¹⁰¹ LUŽNÁ, Romana. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody – vybraná judikatura. *Právo a rodina*, 2008, č. 10-11, s. 12-14.

Rozsah vyživovací povinnosti zkoumá soud jako otázku předběžnou bez ohledu na to, zda již byla tato otázka vyřešena v občanskoprávním řízení.¹⁰²

Nicméně, trestní odpovědnost trestného činu zanedbání povinné výživy může dodatečně zaniknout, jestliže čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek (§ 197 TZ). Ustanovení o účinné lítosti je tak jen dalším projevem ochrany dítěte a zajištění jeho potřeb, nikoliv prioritní snahou trestat povinného rodiče. Daného institutu však mohou nepoctiví povinní zneužívat ke svému prospěchu tím, že měsíční výživné uhradí tak, aby nedošlo k zahájení trestního stíhání, a v neplacení budoucích dávek dále pokračují. Ve snaze odvrátit trestní stíhání by se povinný rodič, který o dítě nepečuje, mohl odvolávat také na příležitostné dary a jiná plnění, která dítěti poskytuje. Jak dovodila judikatura,¹⁰³ výživné lze plnit jak v penězích, tak naturálně. Pokud je však plněno v naturálních dávkách, musí se skutečně jednat o předměty, které jsou způsobilé uspokojit odůvodněné potřeby dítěte. Uvedená kritéria by tak dle mého názoru nesplňovaly nadstandardní předměty poskytnuté dítěti pro radost.

V souvislosti se shora uvedeným je nutné zopakovat, že vyživovací povinnost vzniká přímo ze zákona za splnění zákonných předpokladů. Trestného činu zanedbání povinné výživy se lze dopustit nehledě na to, zda bylo výživné určeno soudním rozhodnutím či nikoliv.¹⁰⁴ Relevantní je pouze zjištění, zda byl povinný v době spáchání činu schopen svou vyživovací povinnost plnit.

Názory odborné veřejnosti¹⁰⁵ se shodují v tom, že čím kratší trest odnětí svobody byl uložen, tím snazší je návrat do reálného života, a proto není dán důvod pro změnu výše výživného. Po propuštění na svobodu se snáze dočasně nesolventní rodič stane solventním.

Zdravotně způsobilý odsouzený je zařazen k práci do jedné ze tří skupin v závislosti na stupni dosaženého vzdělání. Jednotlivé skupiny se jedna od druhé neliší pouze druhem činnosti, ale i výší pracovní odměny.¹⁰⁶ Právě výše pracovní odměny je východiskem pro soud, který rozhoduje o změně výše výživného. Soud by měl také náležitě posoudit pracovní morálku odsouzeného, zda se případně nevyhýbá svým povinnostem a při svých úvahách

¹⁰² PŮRY, František. Souhrn aktuální judikatury - VI. Zanedbání povinné výživy. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 12, s. 364.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 11. 1996 sp. zn. 2 Tz 172/1996

¹⁰⁴ Viz. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2008, sp.zn. 6 Tdo 1296/2008

¹⁰⁵ MANDLÍKOVÁ, Eva. Ke specifikům vyživovací povinnosti osob odsouzených k trestu odnětí svobody a pracovní odměně odsouzených. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 10, s. 301.

¹⁰⁶ MANDLÍKOVÁ, Eva. Ke specifikům vyživovací povinnosti osob odsouzených k trestu odnětí svobody a pracovní odměně odsouzených. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 10, s. 301.

musí zohlednit i příjmy, které se do pracovní odměny nezapočítávají. Srážky z pracovní odměny odsouzeného stanoví zvláštní právní předpis.¹⁰⁷

Z takto zjištěné čisté odměny lze na výživné použít velice malou část – pouze 30% (§ 2 odst. 1 vyhlášky č. 10/2000). Z takto nízké procentuální částky lze jen stěží krýt potřeby dítěte.

V souvislosti se shora uvedeným kladně hodnotím postup zákonodárce, který zavedl nová přiměřená opatření k trestnému činu zanedbání povinné výživy. Kromě doposud zákonem stanovených lze pachateli uložit i pozastavení řídičského oprávnění.¹⁰⁸ Díky této citelné sankci se napříště vyvarují neplacení výživného především ti rodiče, jejichž vlastní obživa je na řídičském oprávnění plně závislá.

¹⁰⁷ Viz. vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 10/2000, o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů (dále jen „vyhláška č.10/2000“)

¹⁰⁸ Viz. § 196 a TZ a § 48 TZ

6. OBJEKTIVIZACE VÝŽIVNÉHO

Právní úprava¹⁰⁹ v České republice nezná tzv. objektivizaci výživného. V posledních letech¹¹⁰ lze sledovat pokusy o to, aby v otázkách určování výživného byl nastolen řád a aby soudcovské rozhodování podléhalo jasně stanoveným kritériím.

Problematice nejednotnosti rozhodování v otázkách výživného byla věnována celá řada publikací.¹¹¹ K danému tématu a neexistenci jakýchkoliv mechanismů sjednocujících judikaturu se opakovaně vyjadřuje i prof. Hrušáková. V jedné ze svých četných publikací¹¹² poukazuje na přinejmenším kontroverzní rozhodnutí Krajského soudu v Praze z roku 2002. Jak uvádí, krajský soud nijak nerefletoval proběhnuvší novelu zákona o rodině z roku 1998 a vyjádřil se, že výživné má sloužit k uspokojení potřeb dítěte v závislosti na příjmech obou rodičů, nikoliv k uspokojování všech aktivit dítěte v plném rozsahu. Citované rozhodnutí, které se přirozeně promítne ve výši výživného, mě jen utvrzuje v přesvědčení, že vytvoření „jednotící instance či jednotícího mechanismu“ je nutností.

Jako hlavní příčinu nejednotnosti, kromě příliš obecných kritérií pro určení rozsahu vyživovací povinnosti, považují to, že dovolání ve věcech rodinněprávních je až na výjimky nepřípustné. Nejvyšší soud ČR jakožto orgán zaměřený na sjednocování judikatury je z rozhodování přímo vyloučen.¹¹³ Jedinou možností je obrátit se s ústavní stížností k Ústavnímu soudu ČR. Ústavní soud však není součástí soustavy obecných soudů¹¹⁴ a jak v četných rozhodnutích¹¹⁵ potvrdil, není oprávněn přezkoumávat rozhodnutí a postupy obecných soudů. Může tak činit pouze tehdy, pokud v proběhlých řízeních byla porušena ústavně garantovaná a chráněná základní lidská práva a svobody.

Názory samotných opatrovnických soudců jsou v této problematice za jedno. Zakotvení možnosti podat dovolání ve věcech rodinněprávních rezolutně odmítají. Svá stanoviska

¹⁰⁹ Objektivizaci výživného neupravuje ani ZOR, ani NOZ

¹¹⁰ Mezi nejstarší patří metoda, při níž se příjem povinného rozdělil na určité díly, z nichž jeden díl připadl na každou oprávněnou osobu a tři zbývající díly pro samotného povinného (viz. NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právníká příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995, s. 71.)

¹¹¹ Např. KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné: vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praha: Leges, 2011, 151 s.

¹¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana. O rozsahu výživného pro nezletilé dítě. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 6, s. 70.

¹¹³ Srov. § 238 odst. 1 písm. a) OSŘ

¹¹⁴ Srov. čl. 91 Ústavy ČR

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 24.3.2005, sp. zn. II. ÚS 519/04

odůvodňují tím, že délka soudního řízení je v České republice i tak poměrně dlouhá, natož aby ve věcech nezletilých, kde by měly být poměry stanoveny na jisto v co nejkratším možném čase, se délka řízení takto prodlužovala. Daný krok by nepřispěl k právní jistotě účastníků řízení. Jejich stanovisku si dovolím oponovat. Právní jistotu bezesporu nepodporují ani rozhodnutí, která si vzájemně odporují a řízení, u nichž účastníci nemají předem ani možnost prohlédnout, jaký by mohl být jejich výsledek. Dovolání by zcela jistě prodloužilo délku soudního řízení, nicméně to považuji pouze za nutné zlo k tomu, aby v aplikační praxi zavládla jednotnost a předvídatelnost.

Další a stěžejní důvod rozdílné rozhodovací praxe má tak dle mě svůj původ v právní úpravě vyživovací povinnosti, předně v ust. § 85 ZOR a §96 ZOR, která určují rozsah vyživovací povinnosti a kritéria pro výši výživného (srov. výklad kapitola 2 a 3). Kritéria jsou formulována velice obecně. Na jedné straně poskytují soudci možnost zohlednit odlišnosti jednotlivých případů, na druhé straně kladou na samotného soudce zvýšené nároky jak po stránce získaného vzdělání, tak po stránce jeho osobních zkušeností. Soudce musí být dobře znalý situace v jeho regionu (např. jaká je míra nezaměstnanosti, pracovní příležitosti, platová ohodnocení atd.), měl by být schopen důsledně odlišit odůvodněné potřeby dítěte a zároveň mít reálnou představu o finanční náročnosti jejich zajišťování. Při svém výzkumu jsem zaznamenala i ten názor, že rozdílná rozhodovací praxe plyne z nedostatečného počtu soudců a dále velkého nápadu případů na soudy. Soudci tak rozhodují ukvapeně, aniž by si uvědomili možné následky svých rozhodnutí.

Možností, jak lze výživné objektivizovat, se nabízí několik. Je možné vycházet z matematických tabulek, z procentuální části z příjmu povinného či stanovit minimální/maximální výši výživného. Každá z těchto metod s sebou přináší svá pozitiva i negativa (viz. Kapitola 5.1).

Poslední intenzivní snaha o objektivizaci výživného byla zaznamenána v roce 2010. Byla vytvořena expertní skupina z iniciativy tehdejší ministryně školství JUDr. Daniely Kovářové, která měla za úkol vytvořit pomocný soudcovský materiál pro určování výživného.¹¹⁶ S využitím statistických údajů ČSÚ vznikly matematické tabulky inspirované právní úpravou

¹¹⁶ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 27-28.

v Rakousku (viz. obr. 1).¹¹⁷ Cílem této iniciativy bylo sjednotit rozhodovací praxi, zajisté také posílit právní jistotu účastníků a v neposlední řadě zavést metodu pro výpočet výživného, která by umožnila každému snadným postupem určit jeho přibližnou hodnotu.

Takto vypadají pomocné soudcovské tabulky:¹¹⁸

Věk dítěte	Procentuální rozmezí
0-5 let	11-15 %
6-9 let	13-17 %
10-14 let	15-19 %
15-17 let	16-22 %
18 a více let	19-25 %

Tabulky určují povinný díl z příjmu rodiče, jehož rozmezí je dáno charakteristickým kritériem – věkem dítěte. Vychází se z čistého příjmu povinného, aniž by byly zohledněny náklady na domácnost, hypotéky atp.¹¹⁹

*„Dle tvůrců doporučujícího materiálu jsou doporučená rozmezí navržena pro tzv. běžné (standardní) případy, jimiž se rozumí situace, kdy je o výši výživného rozhodováno vůči povinnému s nejvýše třemi vyživovacími povinnostmi (dle statistiky jde o majoritní skupinu povinných) a povinný nevykazuje nestandardně nízké příjmy nebo oprávněné dítě nevykazuje potřeby nestandardně vysokých výdajů např. na léčbu.“*¹²⁰

Ze samotné praxe vyplývá, že shora uvedený pomocný materiál soudci při své činnosti využívají a částečně k němu přihlížejí i v současné době. Uvádí však, že není možné jej

¹¹⁷ HROMADA, Miroslav. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 334.

¹¹⁸ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 28.

¹¹⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné: vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praha: Leges, 2011. s. 41.

¹²⁰ ŠMÍD, Ondřej In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 178.

aplikovat ve všech případech. Jedná-li se o povinného, který má více vyživovacích povinností, nemají již tabulky dle jejich názoru plnohodnotné využití.

6.1 Pozitiva a negativa objektivizace

Nesporným kladem a současně i cílem objektivizace je stanovení jasných pravidel. Rozhodování soudů má být předvídatelné, i co se matérie výživného týče. Účastníci mají možnost před tím, než bude podán návrh na určení (změnu) výživného, stanovit jeho konkrétní výši alespoň v hrubých obrysech.

Ve vytvoření pomocného materiálu a soudcovských tabulek vidím jedno zásadní negativum. Je jím fakt, že se jednalo pouze o materiál pomocný. Soudce jej mohl vzít při rozhodování v úvahu. Povinnost řídit se jím však *ex lege* neměl. Řešením daného problému by bylo přijetí tabulek, včetně dalších v úvahu připadajících kritérií, do zákonného textu. Tímto postupem by bylo dosaženo závaznosti a výživné by bylo objektivizováno v pravém slova smyslu.

Další problém spatřuji v tom, že ani tabulkami, ani procentuální částkou nelze paušálně pokrýt veškeré situace, které mohou nastat. Proto je nanejvýš vhodné, aby použité metody byly doplněny o další hodnotící kritéria (např. další vyživovací povinnosti, zvýšené odůvodněné potřeby dítěte či výjimečně vysoký příjem povinného atd.). Obdobný názor ve vztahu k objektivizaci zastává i JUDr. Radvanová, která uvádí: „*i v případě, kdy je právní normou stanoveno tak či onak výživné objektivně, má být soudu umožněna volná soudcovská úvaha pro případy výjimečné. Soud by se totiž neměl zásadně stát v oblasti výživného pouhým „zprostředkovatelem“...*“¹²¹

Negativní stanovisko zaujal k pomocnému materiálu i JUDr. Vrcha.¹²² Ve svém článku kritizuje jeho přílišnou obecnost a nedostatečnou flexibilitu pro praxi. Soud nemůže být oprávněn omezit posuzování konkrétních případů pouze na zjištění základních skutečností, ze kterých tabulka vychází – tedy věku dítěte a příjmu povinného. Jako východisko vidí nikoliv v zavedení možnosti dovolání v otázkách výživného, ale ve zřízení specializovaných senátů

¹²¹ RADVANOVÁ, Senta. Vyživovací povinnost s otazníky. *Právo a zákonnost*, 1990, č. 8, s. 445.

¹²² VRCHA, Pavel. *K metodické pomůcce pro určování výživného* [online]. epravo.cz, 18.května.2010 [cit. 19.listopadu 2013.]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-metodicke-pomucce-pro-urcovani-vyzivneho-62192.html>>.

odvolacích soudů (s tímto závěrem se ztotožňuje JUDr. Šínová¹²³). Jejich rozhodovací činnost by dle jeho názoru postupem času pomohla ke sjednocení rozhodovací činnosti.

Zřízení rodinněprávních senátů odvolacích soudů já osobně nepovažuji za nejt'astnější řešení. I když budou v senátech zasedat skuteční odborníci speciálně proškolení, domnívám se, že pokud nebudou zákonem daná jasná a závazná pravidla rozhodování, odlišné rozhodovací praxi se neubráníme. Adekvátním řešením je podle mě zavedení možnosti dovolání ve věcech výživného. NS by tak sjednocoval judikaturu, a to i rozhodnutí specializovaných senátů, pokud by k jejich vytvoření přeci jen došlo. Nemohu popřít, že daným krokem by se značně zvýšila soudní agenda a administrativa. Přesto však považuji tuto variantu co do výsledku nejefektivnější, i když časově náročnější.

Zajímavě se k objektivizaci staví i autorka Mgr. Venclová, která odlišuje uzavřenou právní normou, jinak řečeno objektivizací výživného, a otevřenou právní normou.¹²⁴ Detailně rozebírá negativa a pozitiva obou koncepcí a českou právní úpravou označuje jako otevřený právní systém. Tedy takový systém, který je způsobilý zohlednit veškeré individuálnosti konkrétního případu s ohledem na neurčité právní pojmy (odůvodnění potřeby dítěte, životní úroveň, atd.), které jsou součástí zákonného textu. Domnívám se, že právě tento přílišný prostor pro úvahy soudce je důvodem rozdílných rozhodnutí. Nepopírám, že je vždy nutno zohlednit odlišnosti toho kterého případu a úprava nesmí být rigidní, nicméně posun právní úpravy pomocí tabulek či procent z příjmu k objektivizaci, považuji za přínosný a nutný. Opětovně ale opakuji, že pouze mechanické rozhodování pomocí tabulek, které by neumožňovaly soudu zohlednit i jiné než v tabulkách zohledněné skutečnosti, není akceptovatelné.

Hovoříme-li o stanovení minimální či maximální výše výživného, jako o jednom z dalších způsobů objektivizace výživného, nemůžeme příliš odkazovat na českou literaturu, která se tématem téměř nezabývá. Přesto však lze tuto metodu v praxi sledovat u našich slovenských sousedů, kteří mají zákonem danou minimální výši výživného (viz. Podkapitola 5.2.3).

Pro stanovení maximální výše výživného nevidím jediný racionální důvod. Bylo by v rozporu s principem nejlepšího zájmu dítěte, pokud by někdo tvrdil opak. Proč by mělo být dítě dobře situovaného rodiče diskriminováno právě kvůli horní limitaci výživného? Jsou- li

¹²³ ŠMÍD, Ondřej In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 179.

¹²⁴ VENCLOVÁ, Petra. Teoretické úvahy o koncepci vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*, 2007, č. 5, s. 21-23.

schopnosti, možnosti a majetkové poměry rodiče nadstandardní, měla by i výše výživného tomu odpovídat. Děti mohou být poskytnuty nejen veškeré odůvodněné potřeby, ale i mnohem více (např. soukromé střední školy, jazykové kurzy a pobyty, spoření atd.) a již dávno je překonán názor, že výživné musí mít pouze spotřební charakter.

Jiná situace je u minimální výše výživného. Stanovení dolního limitu považuji za projev ochrany nezaopatřeného dítěte, aby se mu dostalo alespoň určité minimální části a je dle mého názoru aplikovatelné především u osob, které se nachází na hranici chudoby nebo u osob, jejichž výdělek je nestabilní či u těch, kteří by se chtěli svévolně vyhýbat plnění své zákonné povinnosti. Při určování minimální výše by se muselo vycházet z částky životního minima, popř. dalších dávek, aby povinný rodič byl schopen i minimální část výživného uhradit bez nebezpečí pro jeho vlastní existenci a aby se sám nestal sociálně potřebným.

6.2 Objektivizace výživného v jiných právních úpravách

6.2.1 Slovensko

Pramenem rodinného práva na Slovensku¹²⁵ je zákon č. 36/2005 zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (dále jen ZR).

Vyživovací povinnost tak, jak je tomu i u nás, nesou oba rodiče bez ohledu na skutečnost, zda s nimi dítě žije ve společné domácnosti či nikoli, a zda jim náleží institut rodičovských práv a povinností (§ 39 odst. 4 ZR). Dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů tak dlouho, dokud nenabude schopnosti samostatně uspokojovat své potřeby (§ 62 ZR). Lze tedy dovést, že obdobně tak, jak je tomu i u nás, není vyživovací povinnost vázána na dosažení určité věkové hranice.

Odlišnost oproti úpravě obsažené v ZOR, i v NOZ je v otázce prokazování příjmů z jiné než závislé činnosti. Nevyvratitelná právní domněnka v případě neprokázání příjmů činí dvacetinásobek částky životního minima (§ 63 odst. 1 ZR).

Na rozdíl od jiných právních řádů, kde je rozhodování o výživném sjednocováno pomocí tabulek zohledňujících odlišné faktory, dochází na Slovensku k objektivizaci výživného ve formě stanovení jeho minimální výše. Tato je dána vždy částkou 30% z částky životního

¹²⁵ V podrobnostech též. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Nové slovenské rodinné právo. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 7-8, s. 46.

minima na nezaopatřené dítě bez ohledu na schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného (§ 62 odst. 3 ZR). Minimální výživné se stanoví vždy, i pokud se jedná o povinného, který je sám sociálně potřebný. Nenastane tak situace, že by se povinný s odkazem na své nízké příjmy své povinnosti zprostil, nebo že by nastoupila vyživovací povinnosti mezi příbuznými (např. vyživovací povinnost prarodičů).¹²⁶

Domnívám se, že takový postup nelze mechanicky uplatnit ve všech případech. Pokud by se povinný rodič kupříkladu účelně vyhýbal výdělečné činnosti nebo odešel z výhodnějšího zaměstnání a je nezaměstnaný, bylo by mu minimální výživné jen ku prospěchu s ohledem na jeho dosavadní chování. V takových případech by soud měl vycházet z příjmů dosahovaných před tím, nikoliv stanovit minimální částku výživného.

V otázce sjednocování aplikační praxe na Slovensku došlo na některých krajských soudech, jako soudech odvolacích, k vytvoření specializovaných senátů. Ty mají vzhledem ke své specializaci pomoci v dané problematice. Mohu se jen ztotožnit s uvedeným názorem, že činnost těchto senátů nepřinese natolik očekávané výsledky. I když se bude jednat o renomované soudce, rozhodnutí bude spočívat v rozhodnutí pouhých třech osob jednoho senátu. V jiném případě budou rozhodovat jiné tři osoby atd.¹²⁷

6.2.2 Rakousko

Již bylo řečeno, že české soudcovské tabulky jsou inspirovány právě úpravou rakouskou. Vyživovací povinnost rodičů k dětem je upravena ve Všeobecném občanském zákoníku v ust. § 140 a násl. Oproti naší současné úpravě je po procesní stránce řízení o výživném upraveno ve speciálním zákoně o nesporném řízení.¹²⁸ Nutno podotknout, že tato linie hodlá být respektována i u nás, kdy řízení o ve věcech výživného bude upraveno v zákoně o zvláštních řízeních soudních, pod nadřazeným marginálním názvem „Péče soudu o nezletilé“.¹²⁹

¹²⁶ PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodině: komentár*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 389.

¹²⁷ RICHTEROVÁ, Natália In: ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 240.

¹²⁸ HROMADA, Miroslav. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 334.

¹²⁹ V hlavě páté ZZŘS pod názvem Řízení ve věcech rodinněprávních jsou dále upravena řízení ve věcech manželství a partnerství, ve věcech ochrany proti domácímu násilí, o určení a popření otcovství a řízení ve věcech osvojení nezletilého.

Velký důraz je v Rakousku kladen na judikaturu soudů (tzv. Rechtsprechung), které postupným rozhodováním vytvořily soudcovské tabulky pro určování výživného.¹³⁰ Domnívám se, že právě činnost vyšších soudů dodala tabulkám potřebnou autoritu a závaznost, a proto jsou respektovány bez jakýchkoliv námitek.

Užívané tabulky zohledňují věk dítěte a příjem povinného. Jedná se opět o materiál orientační a nelze se jím striktně řídit ve všech situacích. Odlišné rozhodnutí soudu může být odůvodněno specifickou povahou individuálního případu (např. vysoký/nízký příjem rodiče atd.). Navíc šly rakouské tabulky ještě dále. Podrobně stanovují i o kolik procent má být snížena výše výživného v závislosti na dalších vyživovacích povinnostech, např. 2% pro každou další vyživovací povinnost k dítěti, které dosáhlo věku deseti let, pokud je dítě mladší, snižuje se procentuální díl pouze o 1%.¹³¹

Rakouská tabulka vypadá následovně:¹³²

věk dítěte	procentní sazba z příjmu
0–6 let	16 %
6–10 let	18 %
10–15 let	20 %
nad 15 let	22 %

6.2.3 Německo

V první řadě je nutno poznamenat, že systém určování výživného v Německu je velice propracovaný, avšak poměrně složitý, zejména pro laickou veřejnost.

¹³⁰ HROMADA, Miroslav. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 334.

¹³¹ HROMADA, Miroslav. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 334.

¹³² HROMADA, Miroslav. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 334.

Vyživovací povinnost je upravena ve Všeobecném zákoníku občanském (BGB). Ten ve třetím oddílu, druhé části obecně pojednává o vyživovací povinnosti a též na tomto místě stanovuje způsob, jakým lze výši výživného určit. Výše výživného má být stanovena tak, aby byla zachována přiměřená výživa, a to s ohledem na to, že dítěti má být poskytnuto jak vzdělání, tak i potřeby pro jeho výchovu (§ 1610 BGB). Povinný rodič má povinnost doložit soudu doklady o výši svých příjmů, pokud se prokáže, že tato osoba získala vyšší příjem či jiná aktiva, mohou být tyto doklady požadovány i před uplynutím dvou let od doby, co byly předloženy poprvé (§ 1605 BGB).

BGB dále diferencuje mezi nezletilými dětmi a zletilými. Pod nezletilé děti lze subsumovat i děti do jednadvacátého roku, které se připravují na budoucí povolání a žijí doposud se svými rodiči.¹³³

Obdobně jako v naší právní úpravě je výživné poskytování dítěti, které není schopno samo se živit. Nezletilé svobodné dítě může požadovat výživné, i pokud vlastní majetek o určité hodnotě nebo má vlastní příjmy, které však v souhrnu nepostačí k jeho vlastní obživě (§ 1602 odst. 2 BGB).

Způsob plnění výživného je ponechán na rodičích, vyjímaje situace, kdy je u menších dětí vyživovací povinnost nahrazena osobní péčí (§ 1612 BGB).

Tak, jako tomu bylo v Rakousku, i zde byly judikатурní činností (rodinněprávním senátem – Familiengreicht) vytvořeny tabulky pro určování výživného. Tabulky zohledňují věk dítěte a čistý příjem povinného rodiče a jsou aplikovatelné na rodinu se dvěma dětmi.¹³⁴

Takto vypadá Düsseldorfská tabulka k 1.1.2013:¹³⁵

	Čistý příjem povinného v eurech	Věk v letech (§ 1612 odst. 1 BGB)	Procento	Minimální částka

¹³³ WESTPHÁLOVÁ, Lenka In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 219.

¹³⁴ WESTPHÁLOVÁ, Lenka In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 219-220.

¹³⁵ Použito z: <http://www.treffpunkteltern.de/familienrecht/Unterhaltstabellen/duesseldorfer-tabelle.php>, citováno 16.11.2013

		0-5	6-11	12-17	z 18		
1	1500	317	364	426	488	100	800/1000
2	1501-1900	333	383	448	513	105	1100
3	1901-2300	349,	401	469	537	110	1200
4	2301-2700	365	419	490	562	115	1300
5	2701-3100	381	437	512	586	120	1400
6	3101-3500	406	466	546	625	128	1500
7	3501-3900	432	496	580	664	136	1600
8	3901-4300	457	525	614	703	144	1700
9.	4301-4700	482	554	648	742	152	1800
10.	4701-5100	508	583	682	781	160	1900
od 5101 k okolnostem případu							

Velice zajímavě je v Německu řešena situace, kdy oprávněné dítě nežije s povinným ve společné domácnosti. Takové dítě je legitimováno požadovat přiznání výživného v rámci tzv. zkráceného řízení, avšak pouze a jen tehdy, pokud nebylo do té doby zahájeno jiné řízení ve věci výživného. Výše výživného se stanoví jednak podle zavedených Düsseldorfských tabulek, jednak je minimální výše zaručena zákonným ustanovením (§1612a BGB).¹³⁶

¹³⁶ WESTPHÁLOVÁ, Lenka In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 223.

7. ZÁVĚR

V uvedené práci jsem se zabývala velice aktuální tematikou určování rozsahu a výše výživného pro nezletilé dítě. Institut vyživovací povinnosti a výživného můžeme označit jako za jeden z nosných pilířů rodinného práva, v jehož čele stojí nezletilé dítě jako slabší strana hodna ochrany a zájmu. Princip nejlepšího blaha dítěte, na němž jsou četné instituty rodinného práva vybudovány, doplňuje a modifikuje jak postup zákonodárce při vytváření právních norem, tak soudu, který je povinen jednat v souladu s ním.

Právní úprava vyživovací povinnosti obsažená jak v zákoně o rodině, tak v novém občanském zákoníku stojí na obecně formulovaných kritériích pro určení rozsahu i výše výživného. Jsou jimi odůvodněné potřeby dítěte a možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného rodiče. Uvedené pojmy se s ohledem na svou neurčitost staly předmětem mnohých rozhodnutí, které velkou měrou přispěly k vymezení jejich vzájemných hranic a vztahů mezi nimi.

Odůvodněné potřeby dítěte jsou ovlivněny celou řadou faktorů. Věk dítěte považuji za nejdůležitější z nich. V souvislosti s věkem dítěte respektují soudy určité věkové hranice odůvodňující změnu výše výživného, právě vzhledem k vyšším výdajům, které musí být nezbytně vynaloženy. Neméně důležitým faktorem, který spoluurčuje výši výživného, je zdravotní stav dítěte. Jak jsem v práci uvedla, u zdravého dítěte jsou jeho potřeby úměrné jeho věku, u nemocného musí být zohledněny i náklady spojené s léčbou či zdravotními potřebami.

Odůvodněné potřeby dítěte by mohly být bezesporu jakékoliv, pokud by jim nekorespondovaly předpoklady na straně povinného rodiče, jimiž jsou možnosti, schopnosti a majetkové poměry. Zjištění výdělkových možností povinného rodiče je stěžejní otázka, kterou se soud musí obligatorně zabývat. Jednodušší je situace tehdy, pokud je povinný v pracovním poměru a pobírá pravidelný příjem v podobě mzdy či platu. Pokud je podnikatelem nebo naopak je nezaměstnaný, jsou na soudce kladeny vyšší nároky při zjišťování relevantních skutečností. Měl by náležitě prověřit, zda se povinný jen účelně nevyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat. Domnívám se, že stanovení nevyvratitelné právní domněnky o výši příjmu povinného v případě neprokázání nebo nedostatečném prokázání jeho příjmů, je vhodnou sankcí nejen pro rodiče-podnikatele, ale i pro rodiče-nepodnikatele. V praxi jsem se

osobně setkala s četnými případy, kdy se i nepodnikající rodiče snažili soud přesvědčit o své sociální potřebnosti a o své tíživé finanční situaci. Do oka bijící neochota některých povinných platit více na svá dítká mne vede k závěru, že i pro ně by měla platit stejná pravidla jako pro podnikající rodiče.

Soudce obligatorně zkoumá i celkovou životní úroveň obou rodičů a jejich partnerů/partnerek. Tvrzené příjmy mohou být průměrné, avšak dosahovaná životní úroveň mnohem vyšší. Nelze totiž opomenout velice důležité pravidlo, podle něhož má dítě v první řadě právo podílet se na životní úrovni svých rodičů, tedy jak matky, tak otce. Zjišťování životní úrovně rodiny však v praxi není jednoduché. Velkou měrou je tak přenesena aktivita na protistranu - na rodiče, který o změnu výše výživného usiluje. Ten by měl prokázat, že druhý rodič např. pravidelně jezdí na drahé dovolené, vlastní majetek značné hodnoty (kupř. starožitnosti atd.)

Posledním faktorem, ke kterému soud při určení výše výživného přihlíží, je to, kdo o dítě osobně pečuje a žijí-li rodiče spolu, kdo také pečuje o společnou domácnost. Přestože byla publikována čísla uvádějící, nakolik výkon osobní péče nahrazuje v tom rozsahu vyživovací povinnost pečujícího rodiče, nelze výkon osobní péče nijak paušalizovat. Je logické, že u dětí útlého věku je vyživovací povinnost nahrazena osobní péčí v plném rozsahu. V dalších letech dítěte pak závisí na řadě okolností: zdravotní stav dítěte, umístění v kolektivních zařízeních, pracovní vytížení rodiče atd. Neméně zajímavě je však řešena situace, kdy je styk s dítětem stanoven na dohodě rodičů. Soud je pak povinen přihlídnout k četnosti těchto styků, aby nedošlo v praxi přesto se vyskytujícími situacím, kdy povinný nepečující rodič platí výživné v určené výši, přestože dítě tráví většinu volného času s ním.

S ohledem na doposud nabyté poznatky mohu jen konstatovat, že nikdy nebude možné shora uvedené pojmy kategoricky vymezit. Každý v praxi se vyskytující případ je jedinečný a vykazuje svá specifika. Z toho důvodu je právní úprava založena na koncepci, která dává soudu poměrně široký prostor pro rozhodovací činnost. Na jedné straně můžeme tento postup hodnotit kladně. Koncepce otevřené právní normy umožňuje soudci detailně zhodnotit každou byť i sebemenší odlišnost toho kterého případu a rozhodnout po důkladné skutkové a právní analýze. Na druhé straně právě přílišný prostor pro rozhodovací činnost s sebou přináší tolik diskutovanou nejednotnost i v téměř totožných případech. Každý soudce je sice povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí s tím, že je vázán zákonnými ustanoveními, která působí jako určité mantinely usměrňující volnost rozhodování, nicméně nelze se soudce nijak

sankcionovat za to, že mají na věc odlišný názor. Názorová odlišnost může být dána právě nedostatečným věkem či životními zkušenostmi.

Nejednotnost aplikační praxe podporuje i trvajících nemožnost podání dovolání ve věcech rodinněprávních. Opětovně hodnotím tento stav jako nežádoucí a volající po změně. Jak jsem již uvedla, připouštím, že umožněním možnosti podat dovolání ve věcech výživného, by se značně zvýšila s tím související soudní agenda a délka soudního řízení by se zdatelně prodloužila, což by jen posílilo nejistotu v poměrech účastníků řízení. Nicméně, nejednotná praxe a nepředvídatelnost soudního rozhodnutí vnáší nejistotu do právních vztahů mnohem více. Z daného důvodu se i přes uvedená negativa domnívám, že připuštění podání dovolání je prostředkem nejúčelnějším.

V práci bylo poukázáno na právní úpravy jiných států, které se cestou objektivizace výživného již vydaly. Každý z nich zvolil trochu jinou metodu. Na Slovensku je výživné objektivizováno pomocí stanovení jeho dolního limitu, v Rakousku byly naopak postupně vytvořeny soudcovské tabulky zohledňující příjem povinného a věk dítěte. Nejsložitější a nejpropracovanější metodu zároveň aplikují v sousedním Německu.

Otázkou zůstává, nakolik by bylo vhodné a možné zavést některou z těchto metod i v našem právním prostředí. Pokusy o objektivizaci výživného jsme u nás již zaznamenaly. Poslední a nejvíce intenzivní byl zaznamenán v souvislosti se snahou zavést soudcovské tabulky, které měly za úkol vnést řád do rozhodovací činnosti. Ač byly vytvořené tabulky inspirovány rakouskými tabulkami, které se v praxi osvědčily, nepřinesly u nás tolik očekávané výsledky.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o materiál pomocný, soudci k němu při své rozhodovací činnosti pouze přihlíželi a činí tak i dodnes. Pokud by měly soudcovské tabulky plnit svůj účel, musela by jim být přiznána potřebná závaznost, a to tak, že by se staly součástí zákonného textu. Za nezbytné považuji stejně tak to, aby soudcovské tabulky zohledňovaly více než jednu vyživovací povinnost. Snáze by tak byly aplikovatelné na širší množinu případů.

V úplném závěru své práce mohu dodat následující: současná úprava vyživovací povinnosti je z mého pohledu nedostatečná. Adekvátním řešením v souladu s uvedeným je zavedení možnosti podat dovolání ve věcech výživného a dále také stanovení minimální výše výživného tak, jako tomu je na Slovensku. Dolní limit představuje garanci pro dítě, že alespoň o určitou zákonem danou část výživného nebude ochuzeno. Povinný rodič bude

povinen výživné platit bez ohledu na jeho schopnosti a možnosti a zabrání se tak situacím, kdy se rodič své povinnosti vyhýbá.

Věřím, že snahy o objektivizaci výživného, které byly doposud učiněny, neustanou a i nadále budou vyvíjeny další aktivity směřující ke sjednocení rozhodovací praxe českých soudů, a to kupříkladu i způsoby, které jsem ve své práci nastínila.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

8.1 Monografie

ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. 302 s.

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002. 104 s.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 248 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Praha: C. H. Beck, 2000. 41 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rozvod a paragrafy*. 2. Vydání. Brno: Computer Press, 2003. 103 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 191 s.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné: vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praha: Leges, 2011. 151 s.

NOVÁ, Hana, TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: právní příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995. 226 s.

ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. 362 s.

VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 262 s.

VRCHA, Pavel. *Soukromoprávní vztahy v judikatuře ústavního soudu české republiky*. Praha: Linde Praha a. s., 1999. 246 s.

8.2 Učebnice

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 3*. Páté, jubilejní aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 306 s.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 398 s.

PLECITÝ, Vladimír a kol. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, 2001. 140 s.

RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. 227 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. Aktualizované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2011, 711 s.

8.3 Komentáře

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 586 s.

HOLUB, Milan, NOVÁ, Hana, PTÁČEK, Lubomír, SLADKÁ HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011. 456 s.

PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011. 640 s.

8.4 Odborné články

CIDLINA, Václav, SCHINNENBURGOVÁ, Petra. K určování výše výživného. *Právní rozhledy*, 2013, č. 7, s. 251- 253.

CHALUPA, Luboš, Středavá výchova a výroky soudu o určení výživného a styku s nezletilým dítětem. *Právní rádce*, 1998, č. 5, s. 5-6.

ČUHELOVÁ, Kateřina, SPÁČIL, Ondřej. Otázky spojené s aplikací § 101 ZOR. *Právní rozhledy*, 2012, č. 9, s. 305.

GREGOROVÁ, Zdeňka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Nesezdané soužití v právním řádu České republiky. *Právní rozhledy*, 1998, č. 5, s. 209.

GREGOROVÁ Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Výchova, výživa a státní sociální podpora. *Právní rozhledy*, 1999, č. 4, s. 169.

- HANUŠ, Libor. K určení výživného „hrazeného“ osobou zbavenou osobní svobody v důsledku úmyslné trestné činnosti. *Právní rozhledy*, 2008, č. 8, s. 297.
- HOLÁ, Lenka, WESTPHALOVÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. *Právní rozhledy*, 2013, č. 18, s. 618.
- HROMADA, Miroslav. Jaký je rakouský model určování výživného, jímž se chceme inspirovat?. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 334.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, O rozsahu výživného pro nezletilé dítě, *Bulletin advokacie*, 2004, č. 6, s. 70.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 3, s. 30.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediace. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 13, s. 39.
- KORNEL, Martin. Kam kráčíš vyživovací povinnosti rodičů k nezletilým dětem?. *Právní rozhledy*, 2011, č. 3, s. 82-87.
- KORNEL, Martin. Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte. *Právní rozhledy*, 2013, č. 3, s. 88.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Nové slovenské rodinné právo. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 7-8, s. 46.
- LUŽNÁ, Romana. Použití majetku nezletilého. *Právní rádce*, 2008, č. 7, s. 16.
- LUŽNÁ, Romana. Právní vztahy mezi mužem a ženou, kteří nejsou manžely. *Právo a rodina*, 2007, s. 3-5.
- LUŽNÁ, Romana. Výživné mezi rodinnými příslušníky. *Právo a rodina*, 2006, č. 12, s. 8-12.
- LUŽNÁ, Romana. Vyživovací povinnost k nezletilému dítěti rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody – vybraná judikatura. *Právo a rodina*, 2008, č. 10-11, s. 12-15.
- MANDLÍKOVÁ, Eva. Ke specifikům vyživovací povinnosti osob odsouzených k trestu odnětí svobody a pracovní odměně odsouzených. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 10, s. 299.
- MAŠEK, D. Výživné pro nezletilé děti podnikatelů. *Právo a rodina*, 2004, č. 9, s. 15-19.
- NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 1-2, s. 31-41.
- PŮRY, František. Souhrn aktuální judikatury - VI. Zanedbání povinné výživy. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 12, s. 364.
- RADVANOVÁ, Senta. Vyživovací povinnost s otazníky. *Právo a zákonost*, 1990, č. 8, s. 440-449.

ŠÍDOVÁ, Dagmar. Nad jedním rozhodnutím o zanedbání povinné výživy. *Právní rozhledy*, 2000, č. 12, s. 560.

TELEC, Ivo. Subjektivní práva rodinná. *Právní rozhledy*, 2012, č. 3, s. 77.

VENCLOVÁ, Petra. Teoretické úvahy o koncepci vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*, 2007, č. 5, s. 20-23.

VRCHA, Pavel. Rozhodování o výživném rodiče-podnikatele. *Právní rádce*, 2003, č. 2, s. 14.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Otazníky nad jinými (totiž - než manželskými) soužitími z pohledu rodinného práva. *Právní rozhledy*, 1999, č. 6, s. 295.

8.5 Právní předpisy

zákon č. 94/ 1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/ 1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 155/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 10/2000, o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů

8.6 Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 1. února 2008, sp.zn. II. ÚS 1619/07

Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 2008, sp.zn. sp. zn. II.ÚS 606/04

Nález Ústavního soudu ze dne 12. září 2006, sp.zn. I.ÚS 299/2006

Nález Ústavního soudu ze dne 24. března 2005, sp.zn. II. ÚS 519/04

Nález Ústavního soudu ze dne 8. dubna 2004, sp.zn. IV.ÚS 244/03

Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. února 1998, sp.zn. I. ÚS 51/1997

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. prosince 1965, sp.zn. 5 Cz 112/65 (R 14/1966)

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 7. srpna 1980 Cpjf 108/79 (R 26/80)

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 27. září 1973, 1 Cz 74/73 (R 64/1974)

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 6. května 1967, sp.zn. 5 Cz 19/1967

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. prosince 1965, sp.zn. 5 Cz 112/65 (R 14/1966)

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. února 1989, sp.zn. sp. zn. 5 Cz 42/88
(R 5/1991)

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. listopadu 1996 sp. zn. 2 Tz 172/96

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2008, sp.zn. 6 Tdo 1296/2008

Rozsudek krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. února 1966, 3 Co 23/66 (R
25/1967)

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. ledna 1992. sp.zn. 7 Co
74/1992

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. listopadu 1994, sp.zn. 7 Co
1336/94

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. srpna 1992, sp.zn. 8 Co 213/92

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. ledna 1996, sp.zn. 14 Co 755/1995

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. listopadu 2005, sp.zn. 19 Co
183/2006

R 76/68

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 4. dubna 2006, sp.zn. 19 Co 183/2006

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 12. února 2004, sp.zn. 9 Co 511/2003

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. května 2004, sp.zn. 10 Co 326/2004

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. října 1975, sp.zn. 3 Co
969/1975

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. června 2003, sp.zn. 10 Co 289/2003

Rozsudek Krajského soudu v Olomouci ze dne 24.10.1952, sp.zn. (Rc) 10 Ok 217/52 (R 42/53)

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 10. ledna 1968, sp.zn. 5 Co 676/1967 (R 76/68)

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. října 2002, sp.zn. 29 Co 329/2002

8.7 Internetové zdroje

MAŠEK, Daniel. *Výživné pro nezletilé děti placené jejich otci – podnikateli* [online]. e-advokacie.cz, 9.března 2005 [cit. 10.listopadu 2013.]. Dostupné na <<http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/rodinne-pravo/vyzivne-pro-nezletile-deti-placene-jejich-otci-podnikateli.html>>.

VRCHA, Pavel. *K metodické pomůcce pro určování výživného* [online]. epravo.cz, 18.května.2010 [cit. 19.listopadu 2013.]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-metodicke-pomucce-pro-urcovani-vyzivneho-62192.html>>.

9. SHRNUTÍ

Předkládaná diplomová práce s názvem „Výživné pro nezletilé dítě v aplikační praxi soudů“ se zabývá velice aktuální a stále diskutovanou tematikou určování výživného pro nezletilé dítě. Rozhodovací činnost českých soudů je nejednotná a soudy rozhodují odlišně i v téměř totožných případech.

Autorka začlenila obecné výklady o vyživovací povinnost již od úvodu práce, na který plynule navazují další kapitoly detailně zaměřené na problematiku určování rozsahu a výše výživného. Autorka analyzuje jednotlivá kritéria, která ovlivňují výši výživného jak na straně nezletilého dítěte, tak na straně povinného rodiče. Četně je v práci využívána i judikatura a odborné články, se kterými autorka konfrontuje své vlastní názory a závěry.

Další část práce je zaměřena na určování výživného ve specifických situacích.

Velkou pozornost věnuje autorka objektivizaci výživného. Porovnány jsou právní úpravy jiných zemí, např. Slovenska, Rakouska a Německa, kde je výživné objektivizováno pomocí tabulek nebo minimální výše výživného. V této kapitole jsou zhodnoceny jak pozitiva, tak negativa objektivizace výživného, ale i možná řešení právní úpravy de lege ferenda.

V neposlední řadě využila autorka názory odborné veřejnosti na dané téma a pomocí dotazníků, které předložila opatrovnickým soudcům, se pokusila zodpovědět na některé otázky, o kterých buď teorie mlčí, nebo o nichž není shoda názorů. Závěry, ke kterým autorka došla, jsou součástí textu diplomové práce a pomohly autorce lépe pochopit postupy, uvažování a metody, které jednotliví soudci v praxi používají.

Cílem této práce je analyzovat současnou právní úpravu vyživovací povinnosti, ukázat na její nedostatky, navrhnout možná řešení a zhodnotit, která metoda objektivizace výživné by byla nejvhodnější.

V závěru autorka dodává, že současná právní úprava v České republice je nedostatečná. Hlavní příčinou je nemožnost podat dovolání v otázkách výživného a příliš obecná kritéria, která určují výši výživného. Jako možné řešení navrhuje autorka zavedení minimální výše výživného tak, jak tomu je na Slovensku, zavedení možnosti dovolání a případně též vypracování závazných tabulek pro určování výživného, které by zohledňovaly příjem povinného, věk dítěte, více vyživovacích povinností a mimořádné odůvodněné potřeby dítěte.

10. SUMMARY

This diploma thesis entitled as „ Maintenance for a minor child in the current judicial praxis "deals with a very actual and still discussed theme of determining child support payments. The court jurisprudence is inconsistent and the courts make decision differently in almost identical cases .

The author has included a general explanation of maintenance obligations into the beginning of the work, that connects seamlessly with the next chapter specifically to the issue of determining the extent and amount of maintenance. The author analyzes the different criteria that affect the amount of maintenance on the part of the minor child, and on the part of the liable parent. Numerous work is used in the case law and scholarly articles with which the author confronts his own opinions and conclusions.

Another part of the thesis is aimed at determining maintenance in specific situations.

Great attention is given to the objectification of maintenance. There are compared the legislations of the other countries, such as Slovakia, Austria and Germany, where the maintenance is objectified by using tables or a minimum amount of maintenance. In this chapter there are assessed both positives and negatives of objectification of maintenance, but also possible solutions to the future.

Finally, the author made use of opinions of judges who tried to answer some questions about which the theory either silent, or who is not a consensus. Conclusions which the author came , are included in the text of the thesis and the author helped to better understand the process of thinking and methods that individual judges are used in practice .

The aim of this work is to analyze the current legislation relating to maintenance obligations, to demonstrate its shortcomings, suggest possible solutions and evaluate which method of objectification of maintenance would be the most appropriate .

Finally, the author concludes that the current legislation in the Czech Republic is insufficient. The main cause is the impossibility of an appeal to lodge an appeal in matters of maintenance and too general criteria which determine the extent and level of maintenance. As a possible solution the author proposes the introduction of a minimum amount of maintenance as it is in Slovakia, introducing the possibility of an appeal to the Supreme court and possibly, the development of mandatory tables for determining alimony, which would take into account

the income of the parents, the child's age, more maintenance obligations and the special reasonable needs of the minor child.

11. KLÍČOVÁ SLOVA

Rodinné právo, vyživovací povinnost, nezletilé dítě, odůvodněné potřeby, výživné, osobní péče

Family law, maintenance obligation, minor child, reasonable needs, maintenance, personal care

Vážená respondentko, vážený respondent,

dostává se k Vám dotazník na téma „Výživné pro nezletilé dítě v aplikační praxi soudů“.

Celkový čas k jeho vyplnění by Vám neměl zabrat více než 20 minut. V dotazníku je celkem 23 otázek. U některých otázek postačí prostá odpověď ANO/NE, u některých je s ohledem na různorodou problematiku nutná obsáhlejší odpověď.

Dotazník je anonymní a slouží pouze k analýze v rámci diplomové práce. Vaše zkušenosti a názory na vybrané otázky pomohou osvětlit diskutabilní témata právě s ohledem na rozhodovací činnost v otázkách výživného.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku a za Váš čas

Suchánková Veronika

studentka Právnické fakulty Univerzity

Palackého v Olomouci

studijní obor: právo

1. V čem spatřujete důvod rozdílné rozhodovací činnosti soudců i v téměř skutkově totožných případech?

2. Měla by být právně zakotvena možnost dovolání se ve věcech rodinněprávních?

3. Měla by být zavedena tzv. objektivizace výživného?

Jaký je Váš názor na tzv. objektivizaci výživného (pozitiva/negativa)

4. Měla by být v zákoně stanovena minimální/maximální výše výživného?

5. Měla by být v zákoně uvedena maximální věková hranice, do kdy je rodič povinen plnit svou vyživovací povinnost, např. věk 26 let?

6. Přihlížíte ve své rozhodovací činnosti k „Metodickému pokynu na sjednocování rozhodování soudů v otázkách výživného“ Ministerstva spravedlnosti ČR?

7. Jsou na Vašem pracovišti používány i jiné pomůcky k určení výše výživného?
8. Považujete za odůvodněné potřeby nezletilého dítěte technické vymoženosti moderní doby (mobilní telefony, notebooky, tablety, iPody, Mp3, Mp4 atd.)? Odůvodněte.
9. Lze za odůvodněné potřeby dítěte považovat širokou škálu volnočasových aktivit, na které je vysíláno z iniciativy toho rodiče, kterému je svěřeno do péče, aniž by samotné aktivity odpovídaly zájmům dítěte a jeho schopnostem?
10. Rodič, jenž má dítě v péči, má příjem několikanásobně vyšší než povinný rodič a za této situace chce posílat dítě na více kroužků týdně. Jaký vliv bude mít argument druhého rodiče, že tomu neodpovídají jeho schopnosti a možnosti? Měl by v takovém případě přispívat na kroužky poměrně, jen na některé z nich nebo na žádné?
11. Domníváte se, že odůvodněné potřeby dítěte zahrnují i studium na jazykových gymnáziích či jiných soukromých středních školách?

12. Lze za odůvodněné potřeby dítěte považovat i zahraniční jazykové kurzy?

13. Jaký vliv na výši výživného má vlastní majetek dítěte? Jakou roli hrají různá stipendia (prospěchová, ubytovací)?

14. Jak postupujete v případě, že faktická životní úroveň rodiče je daleko vyšší než příjmy, které vykazuje (např. vlastní luxusní auta, hodiny, atd.). Jak v takovém případě stanovujete a na základě čeho výši výživného.

15. Jak ve své rozhodovací činnosti zohledňujete dary, které byly poskytnuty druhým rodičem dítěti? Jakým způsobem lze odlišit to, co je pro dítě odůvodněné a co bylo poskytnuto nad rámec. Má to nějaký vliv na celkovou výši výživného?

16. Vlastní - li rodič značný nemovitý majetek, ze kterého mu však neplynou žádné zisky, a jeho příjem je na hranici životního minima, lze i za této situace stanovit povinnost platit výživné?

17. Z jakých podkladů vycházíte při určení výše výživného u rodiče, který je nezaměstnaný?

18. Z jakých podkladů vycházíte při určení výše výživného u rodiče, který je podnikatelem?

19. Necháváte si při určování výše výživného vyžádat výpis z účtu ke zjištění stavu konta?

20. Necháváte v některých případech zpracovat znalecký posudek z oboru ekonomie pro účely daňového přiznání (pozn. znalec se tak má vyjádřit k výdajům toho kterého podnikajícího rodiče)?

21. Jak zohledníte při určení výše výživného situaci, kdy je nezletilé dítě svěřeno do výchovy jednoho z rodičů, styk s dítětem mají stanoven na domluvě a dítě tak tráví např. pět dní v týdnu u druhého rodiče, jemuž nebylo svěřeno do výchovy.

22. V novém občanském zákoníku je oproti současné právní úpravě zakotvena právní domněnka příjmu povinného jako 25násobek životního minima jednotlivce za předpokladu, že nebude spolupracovat. Je toto dostatečný způsob, jak sankcionovat nespolupracujícího rodiče-podnikatele?

23. Nebylo by dle Vás vhodné stanovit i sankci pro rodiče - nepodnikatele, který se chce zcela zjevně vyhnout plnění své vyživovací povinnosti?